23,809/B

F. xiv. c.

SPECIFICA METHODVS RECENTIOR, CANCRVM SANANDI,

CVIVS

HISTORIAM, ANALYSIMQVE CHEMICAM, ET MEDICAM PRACTICAM,

RECTORE VNIVERSITATIS MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DOMINO

IO. CAROLO LVDOVICO,

COMITE PALATINO RHENI, DVCE BAVARIAE,
COMITE VELDENTIAE ET SPONHEMII rel. rel.

PRAESIDE

VIRO EXCELLENTISSIMO ATQVE EXPERIENTISSIMO,

DN. PHILIPPO FRIDER. GMELIN,

MEDICINAE DOCTORE,
BOTAN. ET CHEM. PROFESSORE PVBL. ORD.

PRO CONSEQVENDO LEGITIME

DOCTORIS MEDICINAE GRADV

PROPRIO EXARATAM VITVLO

PVBLICAE VENTILATIONI EXPONIT

D. V. MARTII MDCCLVII.

ACHATIVS GAERTNER, Caluenſis.

TVBINGAE, TYPIS ERHARDTIANIS.

94350

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

Q. D. B. V.

PRAEFATIO.

Tot inter, tantaque mala, quæ miſeros cruciant mortales, ac felicitati, ſanitati, & vitæ inſidias ſtruunt maximas, jure meritoque primum occupat locum ſonticus ille morbus, qui Medicis diu Cancri *nomine innotuit. Hic enim omnia illa loca, quæ corripit, deſtruit, omnia deuaſtat, & ſic nonnunquam lentam, nonnunquam citam, & celerem cauſſatur mortem, omnibus Medicorum tentaminibus, omnibus conaminibus, quibus huic debellando, & extirpando ſtuduerunt, ſæpe ſæpius inſultat, & atrociſſimis doloribus torquet miſeros infectos, intolerabili fœtore replet omnia, &, qui plane confirmatus eſt, certo certius animam e ſua ſede corporea exterminat.*

*Hæc mali atrocitas, & morbi contumacia, protracta diuturnitas, & ſummum periculum impulerunt omnis æui Medicos, ut ſerio cogitarent de remedio certo, quo & ipſum domare morbum, & crudeles ejus effectus lenire, ac ſedare quodammodo poſſent. Alii hanc, alii aliam, id ut obtinerent, ſelegerunt viam; alii unice in ferrum & ignem omnem ſalutis, & exoptati euentus ſpem poſuerunt, alii his externis, non ubique pro ratione loci, ob metum deſtructionis vaſorum majorum, & neruorum adjacentium, vel admittendis, vel alibi non ſufficientibus, non contenti, triplex naturæ regnum omni cura perquiſiuerunt, quo remedia eruerent interne danda, ſufficientia, præſtantia, non neglectis tamen omnibus externis remediis, exſiccantibus, mundificantibus, ut ſic junctis viribus debellarent hoſtem horrendum, & infenſiſſimum. E vegetabilibus illa corpora, quibus narcotica vis ineſt, reuera multum præſtiterunt, ſic exempli gratia Cicuta, Atropa, Hyoſciamus, Papauer album, in- & externe applicata, multum leuaminis attulerunt. * Atropæ grj. in aqua fontana infuſum, ægroque, Cancro jam ad ſummum gradum producto laboranti, quotidie propinatum, poſt ſumtas dicto modo ſex hujus herbæ drachmas, abſtulit plenarie ſæuum hoc malum, & perfectæ reddidit ſanitati ægrum hoc obſeſſum. Sic etiam Phytolaccæ folia recentia, Cataplaſmatis forma impoſita Cancro, multis abhinc annis obſeruationibus edocti laudauerunt Angli, tanquam ſpecifica virtute plenam*

ejus

* In *nouellis Gœttingenſibus* tota hæc cura a Prof. Grœningenſi TIBERIO LAMBERGEN inſtituta & communicata recenſetur. vid. A. 1755. plenius autem e lectione inaugurali hujus Medici, ſiſtente ephemeridem perſanati carcinomatis, Grœningæ 1754. apud Henr. Fechner. habet hanc methodum promtuarium Hamburgicum, cui tit. Hamburgiſches Magazin, T. XVI. P. I. Hamburg und Leipzig 1756. vernacula editum. pag. 511. ſq.

ejus perſanationem præſtantia. Nec minus e regno animali millepedum ſuccum, & juſcula ſaturata e carne viperarum ſingularibus aliqui extulerunt laudibus. E familia mineralium Medici practici interna æque, ac externa ſumſerunt pharmaca, quæ inter mercurius, & ejus præparata eminent; hic etiam dulcis redditus, prouide corpori ingeſtus, progreſſum cancri teſte multa experientia retardauit; ſingularem enim corpus hoc, & quaſi ſpecificum in ſedem Cancri communem, glandulam ſcilicet, exerit effectum. Quæ igitur ab ullo remedio ſperanda erit medela in hoc indomabili fere morbo, certo certius hanc præſtabit argentum viuum, ex ratione, & effectu recenſitis. Sunt quidem, qui plane denegant remediis ſpecificam, & conſtantem efficaciam in unumquodque indiuiduum, diuerſam ætatem, ſexum varium, conſuetudinem, victus & vitæ rationem, idioſyncraſiam, quæ omnia mirum in modum variant, talem determinatum effectum non admittere profitentes. Nec ibo inficias, carere humanam cognitionem ſpecificis talibus, quæ nullos ullo in caſu limites metuant, ea vero, qui deſiderat & expectat, humanum omne, id eſt, imperfectionis minutias abeſſe vult ab homine; non alia ſperari debent ſpecifica, quam quæ ſua efficacia indiuidualibus morbis, forſan & partibus humani corporis viui conſtantiſſimum, exemplisque rariſſimis fallentem ſalutiferum effectum opponunt, & imprimunt. Atque ſic habemus oppido nonnulla medicamenta, quorum conſtans effectus innuit, non plane rejicienda eſſe hoc ſenſu ſpecifica. Sic Jalappa, & reliqua purgantia ſemper mouent aluum; Opium neruis Europæorum conſtanter ſoporem inducit; Mercurius ptyaliſmum excitat; Rubia tinctorum oſſa rubro colore tingit; Peruuianus cortex certo certius febriles motus ſupprimit; Datura inſaniam creat; forte plura talia latent ad alios morbos remedia; felices Medici, ſi nouiſſent! Nonne ergo hæc probare

videntur, certam, immutabilem, & ſpecificam vim remediis multis datam, & a natura conceſſam eſſe, quæ, quanquam a diuerſitate conſtitutionis ægrorum, quibus propinantur, limitetur quodammodo, attamen ſemper efficaciæ ſuæ directionem eandem ſeruat. Non autem negandum eſt, multa remedia pro ſpecificis venditari, quæ talia non ſunt, & contra vero eſt ſimile, dari plurima, quæ ignorantur, & futuræ ætati detegenda adhucdum ſunt. Placuit diſſertatione hac inaugurali discutere remedium ſingulare contra Cancrum, & ratiociniis, ac obſeruationibus disquirere, quantum aduerſus hunc morbum rebellem id præſtare poſſit, & qua ratione agat? Eſt compoſitum quidem, ſed potiſſimus rei cardo videtur in præparato chemico mercuriali verti. Deſcribam illud cum ſuis effectibus candide, tumque, ut felicius ejus analyſin, & agendi modum proſequi poſſim, præmittam conciſam Cancri hiſtoriam, quæ fideliter geneſin, & naturam ejus, cauſſas & phænomena exponat. Sequetur hanc, Anatome ipſius remedii ſpecifici chemico-medica ſolicita. Ex his autem omnibus inter ſe collatis, & mutuo ſibi applicatis modeſtam conſtruam epicriſin, quæ a priori etiam illuſtret quodammodo poſſibilitatem hujus effectus, cum prudens Medicus non absque opprobrio credulitatis adeo facile ſpecifica talia obtrudere ſibi patiatur.

TRACTA-

TRACTATIO.

§. I.

Colligam primo curate data omnia, quæ themati præſenti enodando ſeruiunt. Atqui vero inter ea præcipua eſt ſpecifici contra Cancrum plena hiſtoria, quam paucos ante annos Petropoli Tubingam perſcripſit B. D. D. GMELINO, Excell. Dn. Præſidis Fratri, Chemiæ & Botanic. Profeſſori heic olim publ. ord. DN. D. SANCHEZ, nunc Lutetiis Pariſiorum viuens, natione Luſitanus, practicus feliciſſimus, & obſeruator candoris puritate celeberrimus. Verba ejus his in literis ita habent: *Mitto tibi ad finem deſcripta remedia, quibus vidi perſanatum naſi cancrum, qui jam ad oſſa penetrauerat, & ad jugalia usque ſemet extenderat.* DN. NITCH, *cui ego hanc impertitus fui methodum, applicuerat eam ægro per trimeſtre, cujus ſub finem perfecte ſanatus fuit, nec metue quicquam ab ejus uſu, obſeruatis cautelis adjectis; optimo cum ſucceſſu ea ſic uſus fui, ego plus quam vicies in lue venerea; omnis medendi methodus huc redit: ℞. Mercurii ſublimati albi corroſiui grana quatuor, ſpiritus vini uncias quadraginta octo, m. exactiſſime, ſeruentur; ſingulis diebus aſſumenda uncia una mane, alia veſperi, deſuper bibendæ ſex unciæ feruidi decocti. ℞. Rad. Sarſaparill. uncias quatuor, Rad. altheæ unciam unam, Lign. Saſſafr. drachmam unam, coq. ſec. a. in V. quadrant. aquæ per horas duas, lento igne, clauſo vaſe; colaturæ quatuor librarum, capiat uncias ſex, poſt ſpiritum vini, & ſingulis bihoriis mane in lecto ad ſudorem componatur corpus, tectum ſemper ſeruandum in perſpiratione, capite, collo, auribus bene munitis, aliter tuſſis, diarrhœa, capitis immanes dolores ſuperueniunt. Cancro ex-*

terne applicentur ſequentia: ℞. Acet. Sambuc. unciam dimidiam, aquæ roſarum, & Samb. aa. libr. dim. Salis Ammon. drachmam dim. Spiritus matric. drachm. unam, vitrioli cyprici grana quinque, m. f. fotus, pannis laneis excipiendus, quater de die applicandus egelide, & per dimidiam horam ſeruandus, poſt linimento inuncto, plumaceolo excepto, ſc. ℞. Aceti Litharg. unciam unam, Sacchari Saturni ſcrupulum ſemis, Succi ſemperuiui majoris recenter expreſſi unciam unam, Unguenti nutriti unciam unam ſemis, ſubigantur inter ſe optime, fiatque linimentum; ſic per tres menſes ad ſanationem usque hæc applicentur omnia interna & externa. Hæc ſunt ipſiſſima cel. D. SANCHEZ verba, & ex iis apparere videtur, illum in mercurium ſublimatum omnem felicis euentus rationem poſuiſſe, ab eoque ſpecificam, propriamque medelam expectare.

§. II.

Subjungam ſtatim Cancri hiſtoriam in prologo promiſſam: *Cancer, Carcinoma* *) eſt Tumor durus, ſolidus, a potiori glanduloſus, a paruo principio lente increſcens, difficile reſolubilis, ſub cujus incremento doloris ſenſus major eſt, minorue, intimaque corruptio, rupturam minitans malignam, inſanabilem, vel & ipſa tumoris accidit ruptura.

§. III.

Ergo cancri rudimentum primum eſt tumor durus in glandulis, ortus paruo principio; talem tumorem appellant

* Veteres uſi fuerunt vocabulo cancri, quo recentiores pro carcinomate utuntur, ut exprimerent gangrænam, frequentius, carcinomatis contra vocem ſoli dederunt cancro, eadem ſignificatione, quam hodie cum veteribus tribuunt carcinomati, quod probat HEISTERUS in ſuis *Chirurgiæ Inſtitutionibus* e variis CELSI locis.

lant ſcirrhum autores. Diuiditur ſcirrhus in exquiſitum, & non exquiſitum; exquiſitus dicitur: ſenſu & dolore carens, non exquiſitus, dolorem quidem non habens, ſed tamen ſenſum. Debemus probe diſcernere reliquos in corpore obuios, duros tumores a ſcirrho, differunt enim ab hoc actu ratione euentus, & ſaltim ratione duritiei conueniunt. *a*) Tumores ergo Scirrhoides appellandi ſunt magis; locus, materiæ contentæ denſitas, pertinax, quam omnibus remediis opponit reſiſtentia, & facilis in cancrum degeneratio diſtinguunt ſcirrhum a multis aliis tumoribus duris.

§. IV.

Veteres latius quidem ſumſerunt ſcirrhi vocabulum, eoque omnes fere indurationes, prominentesque ſupra cutem excreſcentias e quacunque cauſſa ortas, reſolubiles, vel irreſolubiles inſigniuerunt nomine. Sed hac ratione nullus eſſet Scirrhus determinatus affectus præternaturalis. Multæ occurrunt inſuper eminentiæ duræ, propriis etiam nominibus inſignitæ, quæ per totam vitam innocuæ manent, &, licet aperiantur, cancri tamen naturam non facile induunt. Huc mea ſententia referendi ſunt ſequentes tumores, ex. gr. ſcrophulæ, phyma, phygethlon, bubo, parotis, epinyctis, furunculus, omnes verrucarum ſpecies &c. quæ omnes, & ſingulæ indurationes, experientia teſte, vel reſoluuntur, vel, ſi in abſceſſum migrant, facilius digeruntur, conſolidantur, ſanantur-que. Si etiam unus, vel alter ex hisce dictis tumoribus malignitatis quid alat, magis tamen remediis adhibitis obſecundant,

a) Clar. VAN SWIETEN. *Commentaria in* BOERHAAVE *Aphoriſmos de cognoſcendis & curandis morbis*, T. I. p. 844. *edit. Hildburghus.*

ſecundant, minus ſerpunt, crebriusque curantur, ac ſcirrhus malignus, & cancroſus redditus. Tumores illi cyſtici, folliculoſi: meliceris, atheroma, ſteatoma, ſponte nonnunquam in abſceſſum deſinunt, vel inciſione & remotione materiæ contentæ feliciter ſanantur; excreſcentiæ autem fungoſæ, carnoſæ: ut fungus, ficus, epulis, ſarcoma, ſarcocele, ratione ortus, incrementi, naturæ, duritiei, ſymptomatum, atque euentus magis cum Scirrho conueniunt, & hos tumores, ut Scirrhos male tractatos in cancrum abire docuerunt *b*) obſeruata practicorum.

§. V.

Scirrhus ergo eſt, & manet peculiaris, atque diſtinctus tumor, qui ſiniſtre medicatus, intempeſtiue motus, ſummum malignitatis, & deteſtabilis corruptionis gradum, quem *Cancrum* tum appellamus, induit.

§. VI.

Indiuiduus ergo *Carcinoma* eſt Scirrhi maligni comes; ſarcomata exulcerata etiam deplorabilem talem deuaſtationem afferunt, ſimilemque partibus inurunt necem; ambo hi tumores duri, paruum ſumunt initium, ambo doloris ſunt expertes, ambo recentes, nec inueterati ſenſum habent, ambo in augmento adjacentia vaſa turgida, varicoſa reddunt, hæcque atro, & craſſo replent ſanguine; ambo medicationem reſpuunt, utrumque denique malum tandem in horrendam illam exulcerationem cancroſam terminatur; *c*) hinc color ulceris, ſqualor, odor, ab-

b) IOH. GRASHVIS *Exercitatio medico-chirurgica de Scirrho & Carcinomate*, Cap. V. p. 56. *edit. Amſtelod.* 1741.
c) Idem loco cit.

abominabilis, ipſo malo fere intolerabilior in utroque caſu unus & idem. *d)* Denique etiam ratione cauſſarum maxime inter ſe conueniunt; unica, & characteriſtica differentia in loco affecto quærenda erit. Sarcoma glandulam etiam obſidere poteſt, quanquam non ſemper obſideat, ſcirrhus autem non aliam ſedem, quam in glandula eligit. *e)*

§. VII.

Cauſſæ hujus mali remotæ infinitæ eſſe poſſunt; errores in diæta, qui ſpiſſos, viſcidos, pituitoſos gignunt humores; animi pathemata, ira, mœror, terror, vel & contuſiones, nec non euacuationes, aut artificiales, aut naturales interceptæ, & omiſſæ, inflammatio partium prægreſſa; proxima cauſſa ſcirrhi, & antecedens Cancri eſt obſtructio, & induratio humoris in glandula.

§. VIII.

Glandula eſt congeries, vel faſciculus vaſorum minimorum diuerſæ ſortis, in glomus peculiare diuerſimode inter ſe complicatorum, contortorum, implicatorum, medianteque celluloſa tunica inter ſe conjunctorum natus, eum in finem, ut determinatum huc aduectum fluidum ſecernant, colligant, mutent & corrigant. Vaſa in dicta glandula conſpicua ſunt: 1) arterioſa, 2) venoſa, & lymphatica duplicis generis, unum, quod ſuccum in cauum quoddam, alias folliculum nuncupant, exonerat, alterum,

d) IOH. GRASHVIS loco cit.

e) HIPPOCRATES *de morbis mul.* L. II. CELSVS L. V. Cap. XXXVIII. GALENVS *de præcognoſcendis ex pulſu* L. IV. it. ad GLAVC. L. II. cap. 4. VESALIVS *chir. magn.* L. V. Cap. XVII. FRID. HOFFMANN *Med. rat. ſyſt.* T. IV. P. V. Cap. VI. BOERHAVE *Aph. de cognoſcendis & cur. morb.* p. 484.

rum, quod iterum reſorbet, & denique fibrillæ nerueæ ubique obuiæ; hæc omnia tandem vaſculoſa teguntur membrana, totumque hoc corpus ſalutatur glandula.

§. IX.

Trifariam hæc glanduloſa corpora diſpeſcunt Anatomici utplurimum: illa, quæ receptum & ſecretum ſuccum in ſuis folliculis ad debitum usque tempus recondunt, & denique per proprium excretorium ductum ulterius pellunt, ſimplices appellant glandulas, quæ autem & folliculo, & excretorio ductu carent, ſaltimque vaſis lymphaticis, lacteisque tranſitum concedunt, conglobatas ſalutant, ſi denique plures ſimplices glandulæ collectæ, coaceruatæ, atque per celluloſam inter ſe junctæ, utcunque laxe, propriis ſuis emiſſariis in unum communem confluunt excretorium ductum, propriaque membrana communi cinguntur, conglomeratam nominant glandulam alii, alii ſimplicem compoſitam. *f*)

§. X.

Apparet ex hac glandulæ notione, nullibi magis ſtagnationem ſuboriri poſſe, quam in ipſa glanduloſa compage, & ſcirrhum facile hic naſci. Mira conuolutio enim, & implicatio vaſorum ſubtiliſſimorum facit, ut liquida juſto craſſiora, tenacia, hæc vaſa non ſubire queant, ſed ea magis oppilent.

§. XI.

Ex antecedentibus §§. patet, glandulam e minimis vaſis diuerſæ ſortis conflari, multum ergo intererit, inquirere,

f) RVYSCHIVS in *reſp. ad epiſt.* BOERHAAVII, de glandula. HALLER *in notis ad prælect. acad. Boerhaauii in inſtitutiones rei medicæ*, Vol. II. p. 387. ſq.

quirere, ubi, & in quo vaſe proprie occurrat obſtructio? Hæc enim conſideratio in Therapia magni eſt momenti. Si vaſi adferenti hæret impacta craſſa materia, ſpes ſupereſt, ut unda a tergo premens, atque a vi vitæ impulſa, hanc ſoluat, protrudatque; ſi vero in ſecernente vaſe tale quid obtinet, ubi impulſus jam minor eſt, plus erit periculi; ſi in cauo, ubi deponitur ſecretum fluidum, ſimilis occurrit ſtaſis, multo minus ſperanda erit reſolutio; ſi denique in interſtitiis celluloſæ tunicæ, vaſa glandularum inter ſe cingentis, ſuboritur talis inſpiſſatio, vix reſolutio obtinenda erit, quoniam quaſi extra leges circulationis impactum poſitum eſt; deinde non ſolum ratione loci, ſed etiam ratione materiæ diuerſæ, quæ in hac glandula alia, in illa iterum alia exiſtit, ſtaſis occurrens conſideranda erit.

§. XII.

Si in tali deſcripta glandula transcolandum fluidum, ob craſſitiem immeabile, retardatur, fluidiore parte reſorpta, reliqua craſſa materia immobilis hæret, auctaque per affluxum noui, itidem ſpiſſi, liquoris diſtendet glandulam, tandemque magis magisque indurata efformabit ſcirrhum, qui diu absque omni incommodo parua mole, & ſine celeri augmento in uno eodemque ſtatu permanere poteſt, ſi ſaltim in adferentibus vaſis, præparantibusque hæreat impactum, irreſolubile; ſi e contra in interſtitiis, atque alueolis cellularis tunicæ, valde extenſilis, reſideat, eoque deponatur tenax, ſpiſſa materia, breui in ingentem molem poteſt excreſcere tumor durus; conſtat enim e phyſiologicis, hanc cellularem tunicam miram pati extenſionem, atque contractionem; docent id obeſi homines, a morbo prægreſſo macilenti redditi, breui poſt ſuperatum morbum iterum pingues euadentes;

hæ ergo cellulæ in ſtatu naturali a depoſito adipe extenſæ, atque dilatatæ patientur in ſtatu præternaturali eadem, ſimilemque admittent expanſionem; probat id etiam emphyſema, vel artificialis inflatio; ſi denique lumina vaſorum reſorbentium ſunt obſtructa, ut nec liquidiorem partem magis recipere valeant, celerius augebitur diſtenſio, creſcetque tumor ſcirrhoſus.

§. XIII.

Natus priori §. deſcriptus ſcirrhus, per multos annos innocuus, omniſque doloris expers permanere poteſt; ſi autem incongruis medicamentis mouetur, vel diætæ erroribus, animique affectibus irritatur malum, accedentibus ataxiis euacuationum naturalium, in refractarium illum morbum, *Cancrum* nempe, tranſire ſolet.

§. XIV.

Indolentia hujus Tumoris dependere videtur a preſſione neruorum, qua influxus fluidi neruei in has partes quodammodo imminuitur, a lenta compreſſione fibrarum omnium, & hinc inducta plenaria tandem anaeſtheſia, quamuis & raritas pauciorum, quæ glandulas a potiori adeunt, fibrillarum neruearum hic pariter aliquam pro abſentia doloris ſymbolam conferat.

§. XV.

Impacta, condenſata, incarcerata maſſa, quieſcens, expers hactenus acrimoniæ, nulla creans incommoda, ſaltimque parti, cui inhæret, functionem ſuffurans, vicina non turbans, & hac ratione mitis, atque blanda, a cauſſa quacunque, vel externa, vel interna mota, inflammatione orta in vicinis vaſis, indolem mutat ſuam, indolentiam excipit dolor, magis inflatur tumor, fit liuidus, fuſcus, niger, adjacentia vaſa inflammata tument, & varicoſa

red-

redduntur, atque ſic ſcirrhi in cancrum tranſitus peragitur, eoque præſente, integris tamen, nec adhuc exeſis inuolucris, *occultum* appellant *cancrum*; quando autem a materia jam acri eroduntur pelles hactenus coërcentes, ut foras effluat ſanies putrida, corrodens, fœtida; *apertum* dicunt *cancrum.*

§. XVI.

Dictum fuit hactenus, Cancrum naſci utplurimum e ſcirrho: interim non negandum eſt, in aliis etiam corporis partibus præter glandulam ſimile oriri poſſe malum, & quidem absque prægreſſo ſcirrho, inprimis autem in illis, quæ ratione functionis certam quaſi cum glandulis habent analogiam, & ad quas multa vaſa excurrunt lymphatica, quæ ſcilicet etiam ſecretorium munus adminiſtrant, liquoremque a ſanguine jam diſtinctum, & ad coagulationem, ac ſpiſſitudinem aptiſſimum vehunt; hoc autem non obſtante, ſententia usque dum aſſumta, firmo ſtat talo, a potiori enim fit denominatio.

§. XVII.

Cancer apertus redditus omnia deuaſtat, corrodit, campum ulceroſum inæqualem, alibi madente ſuperficie, alibi retorridis, calloſis, aſperis labiis, ubique valde anomalum aperit, intolerabilem ſpargit odorem, cadaueroſum, vix tolerandum, miſerrime cruciat ægros, vaſa majora adjacentia exedit, perpetuo ulterius ſerpit, rodendo, dilacerando obvia vaſa majora, hæmorrhagias cauſſatur lethales, diesque noctesque torquet miſeros, ichor exudans linamenta illico deſtruit, intolerabilis odor famulantes inficit, ut contagioſi quid alere videatur; *g*) tandem acce-

g) HILDANUS *Cent. II. obſerv. LXXVIII.* it. TULPIUS *L. IV. C.* 8.

accedentibus aliis ſymptomatibus, ſc. vigiliis, pauoribus, anxietatibus, lipothymiis, ſpaſmis vehementibus, motibus conuulſivis, tremoribus, mentis alienationibus, & quæ ſunt rel. mortem, tanquam ultimum ſolamen patiuntur ægri, afflictiſſimamque exſpirant animam.

§. XVIII.

Deſcriptus ergo hactenus horrendus morbus eſt ille, cui medendi ſpecifica methodus in præſenti diſſertatione proponenda, & examinanda reſiſtere perhibetur, & quæ methodus diuerſis vicibus applicata a clar. de SANCHEZ virus actu extraxit omne optimo cum ſucceſſu.

§. XIX.

Cauſſam inquirentes medici proximam, repentinæ mutationis, materiæ antea blandæ apparenter, quietæ, ſtagnantis, in indolem tam acrem, rodentem, putridam, fœtidam, in diuerſas deſcenderunt ſententias. Alii acidam, corroſiuam admiſerunt cataſtrophen; *h)* alii alcaleſcentem cauſticam declarauerunt materiam. *i)*

Alii

h) ETTMÜLLERVS *oper. medic. Tom. II. P. II.* p. 1239. de cauſſa cancri agens, ſic ait: „ Cauſſa proxima cancri communiter ſtatuitur humor „ melancholicus, aduſtus, ſeu, ut alio nomine venit, atra bilis, „ i. e. ſi intelligibili ſenſu explicetur, acidum volatile, inſigniter cor„ roſiuum, de natura quaſi arſenicali; & ſeq. §. „ hoc ipſum acidum „ eſt occultum in cancro incipiente, increſcente, & nondum exul„ cerato, manifeſtum autem eſt in cancro exulcerato.„ BERCHELMANN Abhandlung vom Krebs p. 28. „ Es iſt alſo der Krebs ein in „ denen Glanduln, oder andern lymphatiſchen Gefäſſen von einer ſauer, „ und corroſiviſch gewordenen lympha herrührendes, entweder verborgenes, oder offenes um ſich freſſendes Geſchwür.

i) HEVERMANN in den Abhandlungen chirurgiſcher operationen cap. XX. vom Krebs p. 299. §. 477. „ nach innen in der harten Geſchwulſt zeigt „ ſich gemeiniglich eine alcaliſche, ſcharfe Materie, die zulezt um ſich „ frißt, die Haut durchbohret, und den verborgenen Krebs in einen offe„ nen verwandelt.

Alii putredinoſum una cum rodente acido ſtatuerunt principium. *k*)

§. XX.

Multum intereſt, ut perſpecte videamus, quid proprie in materia illa corrodente ſit accuſandum, hac enim cognitione deſtituti fruſtra applicabimus remedia, niſi forſan unum, vel alterum oblatum magis caſu, quam ex præuiſo euentu proficiat, ſuumque præſtet effectum.

§. XXI.

Mea opinione, ſaluis quidem aliorum judiciis, alcalinum principium, ſumme acre, cauſticum, ſtupendæ atque horrendæ putredinoſæ corruptionis effectus eſt in Scirrho maligno; probabo hanc meam ſententiam, auxiliante chemia, ſequentibus argumentis, quantum quidem licet ab analogia experimentorum, quæ fiunt extra corpus humanum viuum, concludere ad mutationes intra corpus hoc accidentes.

§. XXII.

Primo ars nulla hactenus ullo experimento, & in ſolidis, & in fluidis partibus corporis humani vi vitæ, atque vaſorum in humanam naturam conuerſis, atque aſſimilatis acidi tam manifeſti detexit præſentiam; neque ipſa id perſuadere nobis videntur experimenta Cel. HOMBERG, quæ allegat in actis Pariſinis *l*), cum in ſanguine variorum

k) STAHLIVS *theor. med.* p. 1315. artic. de cancro ſic ſcripſit: „ corruptio iſta ratione conſiſtentiæ ſuæ eſt, ut optime monent veteres, „ neque ſimpliciter corroſiua, nec etiam ſimpliciter putredinoſa, ſed „ de utroque participans, nequaquam autem neque purulenta, nec „ etiam lenius, & ſimplicius ulceroſa, ſed omnino valde acris, ma- „ nifeſtius acido ſalina, ut inſtrumenta metallica corrodat.

l) Vid. *Hiſtoire de l'Academie Royale de Sciences*, A. 1712. edit. Amſtel. 1715. pag. 58. ſq. & pag. 9. ſq. p. 352. ſq.

variorum animalium, & ſolo victu vegetabili, & ſolo animali, & mixto paſtorum deſtillatione acidi paſſim veſtigia inuenit; fatetur enim HOMBERGIVS ipſe ad finem deſtillationis demum fortiſſimo igne liquorem obtineri rubrum, qui & acidi & alcali notas præ ſe ferat; ſcribit, quod e ſedecim libris cruoris deſtillati, non niſi duas uncias liquoris acidi aciditate aceti deſtillati obtinuerit; poſt rectificationem productorum primorum ſuper capite mortuo ipſius ſanguinis inſtitutam; quis autem neſcit, eſſe inſignem admodum vim ignis violenti, mutantem, ſeparantem, deſtruentem, ſæpe quoque noua reſoluendo producentem; quis neſcit, non mutatum in ſanguine, ut humano, ita & brutorum ſal manere immixtum marinum, vel culinare, cujus concentratum acidum, inflammabili unitum, ex ultimo urinæ deſtillatæ liquamine præcipuam conſtituit phosphori materiam? Quis ergo non ſuſpicetur acidum hoc Hombergianum, ultima Vulcani tortura prolectum, hoc ipſum eſſe ſalis marini acidum, dilutum adhuc magis, ac eſt in phosphoro? optaſſem etiam, ut indicaſſet HOMBERGIVS, quo a paſtu tempore homini, brutisque ſubtractus fuerit ille ſanguis, quem deſtillauit; niſi enim inediam per biduum triduumue pro rato paſſum fuerit ante ſubtractionem animal, ſemper erit ſuſpectus, quod non ſatis aſſimilatam adhuc habeat aliquam ex ingeſtis materiam; quid, quod nemo acidus adeo, & auſterus eſſe poſſit acidi animalis Patronus, ut ſaluis etiam experimentis his Hombergianis, & quibuscunque deducendis inde corollariis largiri mihi non debeat, longe ſuperius prædominium eſſe materiæ alcalinæ in ſanguine, humoribusque noſtris putreſcentibus, vel deſtillatis, ſi addamus etiam, butyrum, adipem, ſebum, deſtillatione

ne ſemper in manifeſtum reſolui phlegma acidulum, & oleum. *m)*

§. XXIII.

Acidum ex ingeſtis præcipue farinaceis, vegetabilibus, in primis viis ortum, cumque chymo remixtum nondum pertinet ad humanam naturam, & partim chymo dilutum, diuerſimode mutatur, atque infringitur, partim cum fæcibus aluinis e corpore eliminatur; id etiam, quod forſan reſorbentia vaſa intrat, tantæ aciditatis non eſt, ut tam ingentes poſſit creare noxas, quales in Cancro aperto obſeruamus. Vegetabile enim eſt acidum, non minerale, mitiorem etiam indolem acidi hujus e vegetabilibus ingeſtis orti probat facilis reſorptio per vaſa lactea; ſi enim nimis acre foret, conſtringerentur hoc lumina vaſorum lacteorum, ſic, ut non admittere magis poſſent. Denique in officinis primæ digeſtionis affuſione diuerſorum liquidorum quam maxime diluitur, & tandem cum chylo ſanguini admixtum, cordis, pulmonum atque vaſorum efficaciam, & actionem paſſum, deletur in ſanis corporibus, ſic, ut in illis partibus jamjam aſſimilatis inquilinis, ne minimum veſtigium ulla arte chemica detegi poſſit; quando etiam in corporibus laxis, debilibus ob defectum roboris non bene ſubiguntur, & mutantur ingeſta in noſtram naturam, & acidum adhucdum cum crudis non mutatis humoribus vaſa pererrat, multa inde prouenire poſſunt mala, in ipſo torrente ſanguinis non ſolum, ſed etiam in ſolidis partibus, ut taceam ea incommoda, quæ jam in primis viis a nimia quantitate talis acidi

m) MACQVER *Elem. de Chem. practiq.* T. II. à Paris 1751. pag. 436. ſq. & p. 481.

acidi vegetabilis gignuntur, ſc. ructus acidi, ardores ventriculi, iliaci dolores, flatus, tormina; &c. aſt plane aliter ſe habet hoc acidum in illo ſtatu putredinis, quæ in cancro conſideranda eſt; docent nos chemica pericula ex omnibus vegetabilibus, etiam acidiſſimis per fermentationem educi ardentes ſpiritus, hac autem nimis diu protracta digeſtione putridum naſci fœtorem ſtercoreum, tandemque omnia abire in corruptionem fœtidam, putredinoſam, alcaleſcentem, deleto omni acido, & ſpirituoſo, e qua denique maſſa putrida, & fracida, igne ſicco verus ſal alcalinus, aſt volatilis elicitur; ſi quis hoc phænomenon rite perpendit, illico videbit, quid, & quantum acidum in ſummo illo corruptionis cancroſæ gradu efficiat, facileque intelliget, in perfecta tali putredine, qualis etiam in cancro adeſt, hoc acidum plane deſtructum, ab ejus ergo effectu nil metuendum eſſe.

§. XXIV.

Secundo. Argumentum e facili lactis animalis inclinatione ad aceſcentiam ſumtum, quo probare conantur, non ſolum acidi præſentiam in noſtris humoribus, ſed etiam ab eodem acido frequentiores in mammis obortos cancros, non multum valet. Lac enim eſt fluidum, nondum plane in humanam naturam conuerſum, & aſſimilantes, atque mutantes illas vires aliquoties circulando per vaſa nondum paſſum eſt. *n)* Chylus, dum venæ ſiniſtræ ſubclauiæ

n) BOHNIVS *Circul. anat. phyſ. progymn. XII.* p. m. 174. „ Lac „ nil niſi chylus, aut lympha crudior eſt, cum ſanguine mammis ad„ ductus, ab illo intra harum glandulas ſecretus, in earum alueos la„ ctiferos depoſitus. „ STAHLII *Theoria* pag. 364. „ Hæc ipſa „ vero media adhuc ejus indoles præbet proprie præcipuum argu„ mentum, quod lac reuera nihil aliud ſit, niſi chylus, ſubſtantia nempe

clauiæ infunditur, mox una cum ſanguine a vena caua ſuperiori receptus, dextroque cordis ventriculo infuſus, per arteriam pulmonalem pulmonibus aduectus, ibique agitatus, reuehitur per pulmonalem venam ad ſiniſtrum cordis ventriculum, ab hoc iterum in aortam projectus, certa quantitas a ſubclauiis arteriis recipitur, & per mammarias, ab his originem ducentes, mammis ad lac educendum educitur; breue ergo hoc iter, & unus ſaltem per cor & pulmones tranſitus nondum ad immutandum ſufficit chylum, quamuis contendere nolim, omnem lactis materiam breuiſſimam hanc emetiri viam, ſed & paucam aſſimilationem, & natiuam indolem ingeſtorum remanentem demonſtrat odor & ſapor, quem e multis retinet lac ſeparatum. Ad ipſam autem aceſcentiam, quod attinet, certus ad hanc inducendam requiritur caloris gradus, qui auctus adhuc lac etiam in putredinem, ab alcaleſcente non parum abludentem, teſte fœtore, præcipitat; euidenter ex his apparet, lactis degenerationem intra mammas in aceſcentiam multa producere mala, ſed cancri cauſſam proximam, quæ in ſumma putredine, qua vegetabiles & animales partes in alcaleſcentem naturam mutantur, conſiſtit, non poſſe conſtituere.

§. XXV.

„ nempe adhuc quadantenus crudior, & a craſi animali remotior, „ nempe propinquior adhuc illi, unde proceſſit. „ HOFFMANNI *Syſt. Med. Rat.* T. I. p. 251. „ lac eſt chylus, non vero ſanguis immutatus. „ Notæ HALLERI *in prælect. acad.* HERM. BOERHAAVII *in inſtitutiones rei med.* Vol. II. pag. 222. „ chylus non „ transmutatur ſubito, atque una circumductione per pulmonem. „ LOWERUS chylum in animalibus quatuor vel quinque horis a paſtu innatantem reperit, lacti, & chylo receptaculi, ſimillimum. „ Cap. V. pag. 237. deinde in homine ex vena ſecta poſt paſtum effluxiſſe lac, idem obſeruat. „

§. XXV.

Tertio. Denique facta cum ſanguine, & ſero chemica experimenta nullum, uti antea jam dictum, in his manifeſtant acidum. Si ſero a rubra ſanguinis parte liberato affunditur ſal alcali, nulla ſequitur ebullitio, quæ quidem neque acidum affuſum comitatur, unde in neutram partem experimenta hæc decidere aliquid videntur; quando autem idem ſerum calore fouetur, tunc ex inodoro, inſipido mutatur in fœtidam, acrem, fracidam indolem, alcaleſcit, intolerabilem ſpirat odorem, cum acidis efferueſcit, & deſtillatione dat ſal alcalinum volatile; cum albumine oui, liquido animali perfectiſſimo, prorſus elaborato, eundem obtinemus effectum, & urina putrefacta ſimilia offert producta. Si autem hiſce animalibus dictis partibus ſpiritus vini alcoholiſatus affunditur, denſantur, coëunt, & ab omni putredine immunes per innumeros annos conſeruantur. Sic etiam reliquæ animalium partes, nec deſtillando, nec putreſcendo ſuppeditant acidum præter illud, quod eſt de ſale marino, exceptis obſcuris acidi veſtigiis in pinguedine, manifeſtisque in lacte non putreſcente, largiuntur contra plurimæ, reſolutæ ſat magnam alcali volatilis quantitatem.

§. XXVI.

Quarto. Acida, niſi ſint fortiora, mineralia, carnes magis conſeruant, quam deſtruunt, & fortiſſima etiam, etſi carnoſas corrodant partes, omnem tamen ab his arcent putredinem, ut recentiſſime repetitis experimentis didici. Si fruſtum carnis recentis oleo vitrioli rectificatiſſimo immergitur, intra viginti quatuor horas tota maſſa in unum liquidum homogeneum ſanguinei coloris migrat,

migrat, & fornacis etiam calori expoſita non mutatur ulterius, nec ullus putredinis percipitur ſenſus. Spiritus nitri fumans ſimili modo ſoluit carnem, ſed colorem carni proprium plane mutat; a putredine autem inſimul præſeruat. Solutio hæc ultima diaphana, atque pellucida eſt. Quem denique fugit mos, ſale culinari animalium carnes, peregre longe lateque mittendas, condiendi conſeruationis gratia? nonne ſolutio etiam aluminis inſecta, & integra animalia per multos annos a corruptione vindicat?

§. XXVII.

Inter ſe his collatis experimentis prono fluit alueo, acidum corruptionis putredinoſæ animalium partium nec cauſſam proximam, nec effectum eſſe, illos ergo quam maxime falli, qui ſtatuunt, putredinem cancroſam ab hoc acido gigni. Neque pro eo quicquam probat roſiuus effectus, quem inſtrumentis exploratoriis metallicis ichor ex ulcere cancroſo emanans affricat, quod argumentum STAHLIVS urget: quis enim neſcit, ferrum præſertim, & cuprum ab omni humore, quem vix impurum cognoueris, arrodi tantiſper? quis neſcit, ſolis etiam alcalibus volatilibus ſingularem eſſe, propriamque in plures materias metallicas, maxime cuprum, efficaciam, ut ex ære ſpecioſiſſime cœruleam extrahant tincturam; quo experimento tincturæ vere ſpuriæ argenti nituntur; *o*) quem fugit ſublimatio ferri ope ſalis ammoniaci, quæ non fit abſque ſolutione, quamuis in ea non ſatis tuti ſimus ab omni ſuſpicione immixti acidi, quod quidem terræ, partibusque oleoſis arctiſſime unitum ipſum componit

o) MACQVER *Elem. de Chem. Theor. à Paris.* 1753. p. 235.

ponit alcali volatile; *p*) quidni ergo varius ille glutinoſus, corruptusque humor exulceratione cancroſa natus acerrimo alcali volatili fœtus eadem præſtare poſſet?

§. XXVIII.

Jam vero propius videam, quid in partes animales alcalia valeant volatilia æque ac fixa? Si carnis fruſtum recens oleo tartari per deliquium humectatur, atque calori exponitur, mutat ſuaue rubentem colorem in luridum, & breui putreſcit cum fœtore: Sed aperte fateor, alcali volatile ſimilem effectum non præſtare, hoc enim affuſum non ſolum carnis colorem rubrum naturalem conſeruat, ſed putredinem etiam diu arcet, unde mea hactenus aſſumta theſis, quæ alcali in putredinoſa corruptione Cancri roſionis malignæ cauſſam agere primariam affirmabat, corruere videtur. Cum vero examen chemicum abſciſſarum cancroſarum partium alcalici ſalis volatilis præſentiam ſatis ſuperque comprobet, *q*) & inſuper

p) MACQVER ibidem, pag. 230.

q) *Memoire de l'Academie Royale de Chirurgie, Tom. I. part. III. pag. 377. à Paris.* Dans le memoire ſur une Tumeur chancreuſe a la mammelle par M. FAGET. Clar. Auctor reſectam cancroſam mammam in partes diuiſit, unam harum partium magis ulceroſam in aqua excoxit, ut videret poſtea, quales, & cujus indolis extraherentur ſucci ſub coctione per quatuor fere horas, adhibito fortiori igne durante, ſpumam denſam, quam a lympha, vel ſucco albumini ouorum ſimili deriuat, in ſuperficie obſeruauit, & inde concluſit: vitiatam lympham in hoc tumore cancroſo extitiſſe cauſſam. De chemica disquiſitione remanentis a coctione juſculi en ipſa auctoris verba! p. 314. „ Je fis le lendemain differentes epreuves ſur le boüillon, il ne „ laiſſa aucun veſtige d'acidité, ni ſur le cuiure, ni ſur le papier „ bleu; au contraire etant melé avec le Syrop de violette, il parut „ contenir un ſel, qui tendoit deja beaucoup a l'alcaliſation; en ef„ fet le Syrop prit une couleur verte fort ſenſible, quoique le bouil„ lon n'eut encore contracté aucune mauvaiſe odeur, qui fit ſoup-

„ çonner

ſuper etiam Clar. BOERHAAVE hujus effectum cauſticum in ſanas partes extra omnem dubitationis aleam poſuerit, *r*) plane non dimittam theſin, & a ſententia diſcedam, hoc enim abſolute verum eſt, acidum non adeſſe, alcali autem poſſe demonſtrari; forſan etiam adhucdum aliud in ſummo putrefactionis cancroſæ ſtatu per factam partium reſolutionem produci poteſt principium, quod ſali volatili mixtum magis tunc putredinem auget, & promouet, & ſic applicationem experimenti, quo probari videtur, animalium carnes affuſione ſoluti ſalis volatilis alcalici puri, & ab inquinamento reliquarum omnium, in-

„ çonner quelque commencement de pourriture; le Suc de la tu-
„ meur exprimée apporta le meme changement a la couleur du Sy-
„ rop, & ne fit aucune impreſſion ſur le papier bleu; & p. 316. le
„ Suc exprimé etoit un peu epais, je tâchai par differens melanges
„ de decouurir quelque ſubſtance, qui pût le disſoudre, j'eſſayai
„ ſur tout les agens, qui me parurent le plus actifs, & les plus puiſ-
„ ſans. Mr. de la CASSAIGNE, Apoticaire du Roy, qui me les
„ fournit, deſira être preſent a nos experiences; elles nous firent
„ aſſez apperceuoir, que cette humeur reconnoit peu de diſſoluans;
„ car l'huile de tartres par defaillance la coagula ſur le champ, l'e-
„ ſprit de vitriol y excita une efferueſcence, & l'epaiſſit enſuite, le
„ vinaigre diſtillé la fit auſſi fermenter legerement, & la coagula
„ un peu &c.

r) Clar. BOERHAAVE *in P. II. Chem. Elem. p.* 321. de Sale volatili agens:
„ Sal, ille inquit, actus calore corporis humani ſani, ocyſſime in-
„ flammat, exurit, in gangrænoſam eſcharam conuertit, hinc peni-
„ tus deſtruit omnem partem corporis humani, cui ita apponitur,
„ ut motus ejus calore dicto natus cogatur retundi in illam partem,
„ cui applicatur. Si enim ſcrupulum puri ſalis cornu cerui vola-
„ tilis cuti externæ impoſuerit quis, moxque tenax ſuperpoſuerit de
„ pice emplaſtrum, intra ſemiquadrantem horæ atrum carbunculum
„ excitatum mirabitur, haud aliter, quam ſi ferri igniti applicatu
„ pars fuiſſet exuſta. Quin color, dolor, calor, criſpatio cutis ſem-
„ per eodem modo obtinent, humores vero reſoluit in ſanioſam
„ tenuitatem.

inprimis oleoſarum partium craſſiorum liberi, non tam ſponte in corruptionem tendere, limitat? Et ipſa profecto ſingularis natura humoris in plurimis depoſiti, & elaborati glandulis, glutinoſa, ſaponacea, unguinoſa, quæ facit, ut recentes multæ glandulæ animales ipſis quibusdam brutis vulgato experimento nauſeam, & vomitus creent, perſuadet nobis, putrefactionem hanc aliunde quoque augeri, & materiam ex hac putrefactione natam ſingularis eſſe debere indolis mixtæ, etſi, quantum chemice determinare licet, atque ad cognitas acrimonias reducere illam, quæ hic eminet, continuo adhuc inſiſtam prædominio alcalinæ volatilis.

§. XXIX.

Denique ad concipiendam putredinem facilis, nec impeditus acceſſus aëris abſolute requiritur, in vacuo enim nulla corruptio, nulla putredo locum habet; liquet ex his, cur materia ſcirrhoſo tumori incluſa tam diu absque omni noxa inhærere poſſit, & cur tandem tam ab intus irritata, quam etiam tergoribus ruptis ab admiſſo aëre mota, cito in ſummam ruat malignitatem?

§. XXX.

Cancrum medicamentis curaturus ex dictis attendat, neceſſe eſt, lymphaticum utplurimum, glutinoſum ſuccum in glanduloſa compage, vel vaſis lymphaticis, vel horum celluloſa tunica hærere condenſatum, ſpiſſum, quem vis vitæ, actio vaſorum, & impulſus humorum ægre poſſunt legibus circulationis iterum ſubjicere, quare neque ſcirrhi benigna ſperari unquam ſuppuratio, prout etiam rupto carcere, tam ob ſummam corrupti,

&

& copioſi humoris malignitatem, quam etiam ob profundam ſolidorum labem, bonæ notæ pus generari non poteſt. Hinc ergo cogitet, excitatos, euigilantes, auctos e quacunque cauſſa, & ad hanc obſtructam, ſemimortuam partem inuitatos, determinatos, ruentesque vitales impetus inducere ſenſim, & ſenſim impactæ maſſæ talem inteſtinum motum, quem omnem putrefactionem antecedere obſeruamus, tandemque facere, ut omnia putreſcant, atque alcaleſcant, vicinaque ſana fluida & ſolida circumjacentia ab hoc ſingulari putrido alcaleſcente erodantur, atque corrumpantur, propria quidem corruptione, mixtaque alcaleſcentia, cujus virus facile contiguis ſanis partibus, & ſolidis, & fluidis affricatur, miſcetur, permanensque damnum impertitur, & infundit, ut paucum fermentum materiam oppido multam, in fermentationem, ſponte ad minimum ægerrime lapſuram, ſatis cito ad eam diſponit.

§. XXXI.

Tradita hactenus *Cancri*, hujusque cauſſarum, & effectuum hiſtoria ad examen *Mercurii ſublimati* transeo chemicum, cum indicata medendi methodus, oppoſita Cancro, hoc in veneno potiorem ſalutis, & ſanationis cardinem ponere videatur; exponam producti hujus chemici conſtitutiuas partes, & indicabo inſimul, quo modo hoc compoſitum ſalino-mercuriale, arſenico inquinatum, & adulteratum, optime ſit examinandum, atque explorandum, ſic, ut certi ſimus, id ab omni arſenicali contagio liberum, tuto atque ſecure in uſus medicos adhiberi poſſe. Hæc diſquiſitio eo magis neceſſaria eſt, quo pluris intereſt, noſſe Medicum, pro

uſibus præſertim internis, bonæ notæ eſſe mercurium ſublimatum, & quo certius conſtat, a quæſtuoſis hominibus nefandi lucri cauſſa, ut videlicet augeant pondus ſine magnis ſumtibus, nonnunquam arſenicum ante ſublimationem ſecundariam, quam eo fine adornant, immiſceri, & ſic ſublimatum mercurium ad medica pericula noxium, atque ineptum ab his diuendi. Sunt quidem, qui non admittunt, arſenicum, & mercurium ſublimatum in ſublimatione combinari poſſe, ac ſi fraus cum hac merce admittatur, ambo in forma pulueris debere inter ſe miſceri; patebit autem e ſequentibus, ſublimatione intime conjungi mercurium ſublimatum cum arſenico, non deſtructa cryſtallina ſolida ſua facie.

§. XXXII.

Mercurius ſublimatus corroſiuus albus genuinus ex arctiſſimo acidi ſalis communis connubio cum argento viuo ſolo, auxiliante ſublimatione ſicca emergit. Methodus, qua hanc artifices combinationem efficiunt, variat, omnis autem eo redit, ut ingrediens utrumque probe ac intime conjungatur; uſitato modo fit, ſi ex. gr. unciæ duodecim mercurii viui depurati duplo aquæ fortis ſoluuntur, ſolutio in balneo ſicco ad ſiccitatem abſtrahitur, atque reſiduo adduntur vitrioli ad rubedinem calcinati ſex unciæ, & totidem unciæ ſalis decrepitati culinaris, longa trituratione intime omnia hæc inter ſe mixta in vitreo vaſe, leni ſub initium adhibito igne, ſenſimque aucto, denique fortiſſimo, ſublimantur, maſſa internos capitelli parietes obducens alba, ſolida, cryſtallinam formam referens ipſum mercurium ſublimatum conſtituit album. Rationes proceſſus nituntur

tur

tur ſequentibus: Spiritus nitri ſaltim ad diuidendum mercurium melioris mixtionis cum reliquis ingredientibus cauſſa additur, & maxima pars hujus abſtrahendo aufertur; reſiduum, mercurium in minores particulas diuiſum continens, ſi cum vitriolo calcinato, & ſale culinari decrepitato miſcetur, & actione ignis totum mixtum mouetur, tunc acida diuerſa heic contenta liberantur, & certa quaſi ſympathia, & ſingulari magnetismo junguntur aliis materiis, noua ineunt conjugia, & mutua. Vitriolicum acidum deſerit ſponte ſuam metallicam terram, arripitque mox, dum volatile aquæ fortis acidum fugam capit, alcalinam ſalis communis baſin, cujus acidum, ab acido vitriolico ſic expulſum e ſua combinatione cum alcalina terra, nubit mercurio, tandemque fortiori accedente igne ſalis communis acidum hic ſubtiliſſimum, puriſſimum, concentratiſſimum in ſublime una cum mercurio, intime ſibi juncto fertur; manet adeoque in capite mortuo, & metallica vitrioli terra cum ſuo acido, & alcalina ſalis communis baſis, utramque materiam nunc vitriolicum acidum detinet, acidum enim ſalis id ſingulare habet, ut metallis albis, licet ponderoſiſſimis certam quaſi addat ſub connubio volatilitatem, ſic, ut hæc corpora cito ab igne ſurſum pellantur, teſte cornua luna, intimeque etiam cum dictis albis metallis ſe conjungit, in ſicca, vel vaporoſa forma; in fluida autem ea certe non ſoluit. Sic enim ſalis ſpiritus argentum viuum etiam accedente coctione non mutat, cui contra, uti proceſſus præſens docet, in ſicca forma immiſcetur exacte, & intime. Denique aſcenſus etiam ex ipſa hydrargyri volatilitate, quam additum ſalis culinaris aci-

dum magis auget, quam minuit, facile poteſt concipi; reliqua ergo acida, vitriolicum nempe, & nitroſum ſaltim diuiſionis, liberationis, atque ſeparationis gratia addita eſſe, probat illud experimentum, quo conſtat, mercurium naſci ſublimatum corroſiuum, ſimplici miſcela acidi ſalis, & argenti viui absque vitriolico, & nitroſo; hac methodo hactenus recenſita in Batauia integri centenarii, aſt in diuerſis vaſis, præparantur ſublimati mercurii; alii nitrum addunt in ſubſtantia, alii ordinariam methodum ſecuti, ejus ſpiritu ſoluunt argentum viuum; alii plane id excludunt, tamquam rem ſuperfluam; præter hunc traditum modum diuerſi adhuc ſunt alii, quibus mercurius ſublimatus impetratur, placet curioſitatis gratia quosdam hic apponere: Si ſolutioni argenti viui, aqua forti factæ adduntur quatuor ſalis culinaris decrepitati partes, mixtura retortæ includitur, ſex horarum ſpatio poſt abſtractum nitri ſpiritum ſublimatur mercurius corroſiuus albus; itidem mercurius currens in aqua forti ſolutus, ſale communi præcipitatus, & ſublimatus præbebit mercurium corroſiuum ſublimatum. Si denique ſecundum Boulduc, Gallum, una pars Turpethi mineralis cum tribus ſalis marini miſcetur, & ſublimatio inſtituitur, obtinetur idem mercurius ſublimatus albus; ſic ſemper naſcetur, ubi ſalis acidum cum argento viuo ſicca forma exacte combinatur.

§. XXXIII.

Productum hoc ſalino - mercuriale per ſe, nec immutatum, animalium corporibus ſi applicatur, exedit & deſtruit horum partes illico, interne ſumtum ad pauciſſima grana, non ſatis dilutum, nec aliis cicuratum

ratum præſentaneum eſt venenum; ſi e contra noua quantitate addita mercurii viui, reiterata ſublimatione, ſalis acidum agiliſſimum magis infringitur, & mitigatur, emergit pharmacum egregium laxans, tutum, interne dandum, quod in morbis a vitiata lympha ortis, rebellibus, vix ſibi ſimile habet, vel ſi ad methodum Exc. BOERHAAVE, quæ non multum abludit a propoſita, tractatur, mira, teſte Summo Viro, in multis inſanabilibus aliâs morbis efficit interne datum. *s*) Quando ſublimationes ſæpius repetuntur, omnis effectus laxans deletur, & ſaltim diaphoreſin producendo agit ſub nomine panaceæ mercurialis; acidum autem ſalis, quanquam intime in ſublimato reſolutum habeat mercurium viuum, attamen antimonio addito hunc iterum deſerit, uti ex. gr. accidit, ſi cum antimonii minera ſublimatur mercurius corroſiuus albus, ubi dimiſſo mercurio ſalis acidum regulinam antimonii partem aggreditur, cumque eo conſtituit notum antimonii butyrum; hoc experimentum, aliudque, quo arſenicum a ſalis ſpiritu apparenter ſolui videtur, anſam præbuerunt, ut negarent aliqui, mercurium corroſiuum ſublimatum arſenico adulterari poſſe, quoniam ob aliquam antimonii cum arſenico affinitatem concludebant magis, quam experimento diſcebant, mercurium ſublimatum cum arſenico mixtum non in ſicca cryſtallina

s) BOERHAAVE *Chem. P. II. pag.* 426. „granum unum (ſc. mercurii ſublimati) aquæ uncia dilutum dat remedium cosmeticum „prudenter uſurpantibus. Venenum omnium inſectorum cutaneo„rum ſimplici lotura. Si drachma talis mixturæ ſyrupo violaceo „mitificata, potatur bis, terue in die, mira præſtat in multis mor„bis incurabilibus.

lina forma, ſed butyri antimonii ad inſtar aſcendere, atque mercurium reuiuiſcere. Fxperientiſſimus aliâs Chemicus NEVMANN id ipſe aſſeruit, *t)* cum aliis. Interim certo certius eſt, optime ſuccedere hanc adulterationem, & mercurium corroſiuum, & arſenicum intime ſublimando conjungi; experimenta hunc in finem nouiter a me ſuſcepta veritatem rei probantia conſentiunt cum illis, quæ Clar. POTT, princeps atque exercitatiſſimus noſtri æui Chemicus inſtituit. *u)* Apponam

t) CASP. NEVMANN *Chemia medico-dogmatica experim. T. I. P. II, pag.* 188. §. 15. „übrigens haben ſich verſchiedene ſehr vergangen, „daß ſie ſchreiben, es würde der mercurius ſublimatus corroſiuus „mit arſenico verfälſcht, und hätte man ſich dafür ſehr in acht zu „nehmen; ja es geben einige wohl gar Kunſtſtücke an die Hand, „wie mans probiren, und erfahren könne, ob er mit arſenico ver„ſezt, verfälſcht oder nicht? welches gewiß lächerlich iſt, maſſen ich „denjenigen vor einen rechten Künſtler anſehen wollte, welcher der„gleichen ins Werck ſetzen ſollte, oder welcher geſchickt wäre, arſe„nicum mit mercurio ſublimato, ſublimando zu vereinigen, oder „in den cryſtalliniſch ausſehenden Sublimat zugleich mit darein zu „bringen, ſo, daß dieſe Herrn den Betrug nicht recht müſſen unter„ſuchet, oder vorher nicht ſelbſt probiret haben, ob es einmal mög„lich ſeye, arſenicum mit mercurio ſublimato zugleich zu ſublimi„ren, oder zu verfälſchen. Ein anderes wäre es, wenn man dieſe „beyde Dinge in Geſtalt eines Pulvers miteinander meliren wollte; „hat man aber ganzen, cryſtalliniſchen, ſtückichten mercurium ſubli„matum, ſo darf man ſich gewißlich niemals beförchten, daß arſe„nicum darunter ſeye.

u) Clar. IOH. HENR. POTT *Obſeru. & animadu. Chem. præcipue circa ſal commune &c. pag.* 75. ubi ait: „Si rationes ejus, ſc. arſenici cum „mercurio ſublimato perquirimus, equidem jam GLASER in ho„dego chem. aſſerit, mercurium ſublimatum cum aa. arſenici mix„tum, & deſtillatum formare liquorem gummoſum, & mercu„rium reuificari; & D. SPERLING in diſſert. de arſenico aſſeue„rat, arſenicum cum duabus partibus mercurii ſublimati mixtum, „deſtillatumque ſuppeditare butyrum, & ſpiritum fumantem, qui „martem

nam mea pericula eo magis, quo plus damni tali arſenicali labe infectus mercurius adferre poteſt in medicina; adjungam inſimul modum, quo fucatus talis mercurius ſublimatus a genuino diſcernitur optime?

§. XXXIV.

Si uncia una arſenici albi cryſtallini, & pulueriſati cum una uncia mercurii ſublimati albi corroſiui trituratione in mortario ſerpentino optime miſcetur, mixtum ſiccum album vitro ſublimatorio traditur, atque in arena leui in initio, tandemque fortiori applicato igne ſuſcipitur ſublimatio, tota maſſa ſicca forma, & absque omni veſtigio cujusdam materiæ butyraceæ ſuperiora petit; fracto vitro in parietibus internis ſuperioribus apparet mercurius una cum arſenico in ſublime latus albus, ad oras parum friabilis, in medio autem maſſæ ſublimatæ ſolidus, denſus, cryſtallinam formam exhibens, ponderoſus, in fundo vitri parum pulueris leuis, gryſei coloris remanſit.

§. XXXV.

„ martem radicaliter ſoluere, & tincturis ingreſſum præbere per-
„ hibeatur. Sic & collectanea de bismutho perhibent, mixturam
„ hanc ſola digeſtione ſeparari: ex hoc fundamento quoque nega-
„ tum hactenus fuit, mercurium ſublimatum cum arſenico adulte-
„ rari poſſe, &c. verum, cum ego duas partes ſublimati cum una
„ parte arſenici miſcui, & deſtillationi ſubjeci, nil in forma ſolu-
„ ta, ſeu liquoris prodiit, ſed ſublimatum puluerulentum aſcendit,
„ quod inſequebantur fumi nigri cum tota mixtura; pauca demum
„ pars ſub forma cryſtallorum aſcendit, & perparum pulueris
„ leuis albi reſtitit in fundo, adeoque hæc omnia ſicca ſublimantur
„ forma. rel.

§. XXXV.

Quando arſenici albi cryſtalliſati dimidia uncia cum uncia integra mercurii ſublimati mixtura combinatur, & ſublimatio inſtituitur, itidem aſcendunt inuicem, conſtituunt ſolidum, album, ponderoſum ſublimatum, cujus margines ambit magis puluerulenta ſubſtantia, media autem regio, ut in præcedenti proceſſu, ſolidam ſiſtit maſſam. In hac etiam ſublimatione reſtitit in fundo puluis paucus gryſeus.

§. XXXVI.

Si denique arſenici albi cryſtalliſati uncia dimidia cum ſesquiuncia mercurii corroſiui ſublimati albi lege artis ſublimatur, idem productum album, ſolidum affertur.

§. XXXVII.

Tria hæc experimenta ſatis ſuperque probant poſſibilitatem adulterationis mercurii corroſiui cum arſenico; tria producta ſolidam conſtituunt maſſam albam, & cryſtallinam, pellucidam habent faciem, ſic, ut ſolo aſpectu a ſublimato mercurio vero non poſſint diſtingui. Excell. Dn. PRAESES, cui monſtraui, teſtem hujus veritatis fide digniſſimum ſemper aget, & inſuper etiam experimenta a Clar. POTT inſtituta certitudinem meorum confirmant. Corruit ergo ſententia eorum, qui hactenus contrarium crediderant, ſeducti experimentis, quibus & oleum arſenici, & antimonii butyrum conficitur, concludentes inde, ſalis acidum ab arſenicali ſubſtantia; tanquam magnete amabiliori elici e conſortio mercuriali, & conſtituere butyrum. Aſt,

ſi

ſi rite perpendimus omnes experimenti utriusque conditiones, & rationes, facile intellectu erit, ex utroque parum concludi poſſe; in præparatione arſenici olei ſpiritus ſalis in dupla portione arſenico pulueriſato additur, & de hoc etiam accedente coctione parum ſoluit. *v*) Id autem, quod deſtillando alembicum tranſcendit in forma liquida, eſt materia, magis mixta intimius, quam ſolutio radicalis; ſequitur inde, ſalis acidum non tam auide appetere arſenicum, ut mercuriale corpus ex hac ratione tam facile dimittat; ſed ſi hoc etiam fit, uti videtur fieri in elaboratione antimonii cinnabaris atque butyri, intercedere debere adhuc tertium, ſc. ſulphureum corpus, cujus ope acidum ſalis, tanquam per amabiliorem hydrargyri magnetem expellitur, & poſtea cum ſubſtantia regulina antimonii conjunctum butyrum præbet, primum in ſublimatione aſcendens, quod deinde vehementiori igne cinnabaris ipſa ſequitur; ſine hac ergo encheireſi, qua phlogiſton additur majori copia, connubium ſalis acidi cum mercurio additione arſenici non ſolui poſſe, ſed, ſi ſublimantur inuicem, arſenicum ſic ſe miſcere, atque inſinuari mercurio ſublimato, ut unam conſtituant maſſam, ægre diſcernendam a puro mercurio ſublimato, eumque hinc maculam hanc arſenicalem retinere, & alia corpora, cum quibus miſcetur, itidem inficere, atque conſpurcare, &

v) *Clar.* POTT *cit. tract. de ſale communi pag.* 75. „ Arſenici relationes luſtraturi aduertimus ſubjectum hoc coquendo in ſpiritu ſalis lente reſolui, puluis leuior ſub coctione ſupernatat, interim pleraque pars ex ſoluto cryſtalliſando rurſus coit. rel.

& ſic præparata, quæ talis adulteratus mercurius ingreditur, ad medicum uſum damnoſa, atque periculoſa euadere.

§. XXXVIII.

Demonſtrabo noxæ hujus extenſionem nouo experimento: quando uncia dimidia mercurii ſublimati corroſiui, arſenico adulterati cum uncia dimidia mercurii viui currentis puri in mortario lapideo teritur tam diu, ut omnes globuli mercuriales euaneſcant, puluis fit gryſeus, ſimilis illi, quem videmus, dum genuinus ſublimatus mercurius cum viuo argento ad præparandum dulcem mercurium ſubigitur. Si maſſa hæc gryſea ſublimatur, aſcendit mercurius corroſiuus, mere inſipidus, dulcis redditus, aſt adhucdum ob nimium additum viuum argentum, cujus globuli epiſtomio chartaceo ſeſe affigunt, parum liuidus atque luridus, quem colorem reiterata ſublimatio demit; hic mercurius dulcis ſat ſolidus eſt, ſpicula offert pellucida, alba, denſa, ſed nimium ne credas colori, hic inprimis neceſſe eſt; latet enim anguis ſub herba, fucatus eſt arſenico, quod in ſuo ſinu intime fouet dulce venenum.

§. XXXIX.

Denique, ſi ejusdem mercurii ſublimati corroſiui albi arſenico contaminati uncia una cum dimidia uncia antimonii mineræ miſcetur optime, tunc ſublimatione prodit primo butyracea maſſa, quæ actu arſenicales & regulinas antimonii in ſalis acido ſolutas in ſe continet partes,

partes, e conſortio mercurii liberatas; aucto igne eleuatur antimonii cinnabaris, quam pars ſulphurea inflammabilis antimonii cum deſerto ab acido ſalis mercurio juncta format; hæc cinnabaris ab adhærentibus quisquiliis probe purgata, nouaque ſublimatione exaltata meo judicio eſt pura, & ab omni labe arſenicali libera, niſi in tanta adſit quantitate ſuperflua arſenicum, ut præſens copia ſalis acidi non ſufficiat, omni arſenico conuertendo in butyrum, ſed intactam, nec ſubactam hujus relinquat portionem, quæ deinde omnino ab igne ſurſum pulſa ſublimatam inficiet cinnabarim; ſemper enim in nouis, atque mutatis formis, chemica arte producendis, certæ atque determinatæ relationes, quoad quantitatem, qualitatem, & pondera corporum requiruntur; ſi enim vel in exceſſu, vel in defectu erratur, nunquam id productum deſideratum, & expectatum emerget; in hoc autem proceſſu mercurius ſublimatus cum dimidia parte arſenici maculatus adhibitus fuit, magna ergo ſupereſt ſuſpicio, ut inde nata cinnabaris etiam arſenici quid contineat; ſi autem ille corroſiuus mercurius, qui ſaltim tertiam, vel quartam junctam habet arſenici partem, ſumitur, non dubito, quin inde orta cinnabaris eueniat pura, ſincera atque incorrupta, uſibusque medicis apta. Cum butyro e contra, quod in hac operatione prouenit, aliter ſeſe habet res: id enim, & inde præparatum vitæ mercurium, & ex hoc confectum minerale bezoardicum, ob contentas veri arſenici particulas, non ſic, uti regulinæ antimonii, mutandas partes reddet ſuſpectum; niſi ſperes, in bezoardico minerali ipſam detonationis cum nitro vim

 fugare

fugare omne arſenicum, & expellere; ſin autem hoc fieret, forſan cum aqua ex hoc butyro præcipitata maſſa, & detonata cum nitro, iterumque in aquam projecta rubro colore detegeret arſenici immixti præſentiam, quod vero experimentum non inſtitui; nullus autem dubito, quin effectus reſpondeat conjecturæ?

§. XL.

Addo paucis modos, quibus mercurius ſublimatus verus a defraudato dignoſcitur: Si in ſolutionem mercurii corroſiui albi genuini ſublimati, & arſenico inquinati duobus diſtinctis vitris contentam aqua deſtillata factam infunditur oleum tartari per deliquium, turbatur illico ſolutio, præcipitatur puluis fuſco rubens, vel aurantius colore; quemadmodum etiam hoc accidere videmus, ab aqua calcis viuæ, quæ pauco ſublimato permixta phagadænicam chirurgorum aquam conſtituit: ita etiam, quando ſiccæ mercurii ſublimati & puri & arſenico mangoniſati glebæ paucæ olei tartari per deliquium guttæ inſtillantur, utrobique mox humectata niuea ſublimati ſuperficies ſaturate citrinam contrahit maculam, claro argumento: nihil prorſus experimentum probare, quo affirmant, ſolum genuinum ſublimatum mercurium ab hoc affuſo liquore ſalino talem induere maculam, alterum autem, id eſt, arſenicalem atro inde carbone notari, vel nigram concipere maculam, & obſcuriſſimam. Eidem ſolutioni mercurii ſublimati genuini & ſpurii aqua fontana factæ, ſi additur vitrioli ſpiritus, nulla obſeruatur mutatio,

tatio; limpida manet ſolutio; aqua fortis infuſa eundem præſtat effectum, nullimode turbatur enim ſolutio, clara, & pellucida permanens. Salia denique volatilia genuinum exhibent lapidem lydium, qui illico prodit contentum arſenicum; ſalis ammoniaci enim ſpiritus, & cum ſale tartari, & cum calce viua paratus, infuſusque ſolutioni mercurii ſublimati albi genuini lacteo & niueo colore hanc præcipitat; fucatam e contra nigro tingit colore, ex hac enim id, quod præceps datur, pullo aſpectu, atraque facie ſeſe ſiſtit. Exactam ergo exhibet diſtinctionem, notamque tradit perfectam, qua diſcernere licet adulteratum ſublimatum mercurium genuinum, & verum. Ultimo tandem corruptus arſenico ſublimatus mercurius corroſiuus ignitis carbonibus inſperſus alliaceum offert odorem, cujus præſentia teſtatur ſemper arſenicum, licet huic experimento fidem dare non ſemper liceat, ſi quidem pauca eſt immixti arſenici quantitas. Habemus ſic methodum certam, atque veram, qua intelligimus, & diſcimus cognoſcere, ac dijudicare, an oblatus, & ad medicos uſus adhibendus ſublimatus mercurius albus corroſiuus venalis tuto atque ſecure poſſit admitti, ut ſic omne auertatur damnum?

§. XLI.

His præmiſſis disquiram nunc a priori, & poſteriori, quid talis mercurius albus ſublimatus genuinus in cancro efficiat, & quæ ab ejus uſu interno ſint ſperanda? Auctor methodi hujus medendi cancro quatuor grana in unciis ſpiritus vini quadraginta octo ſol-

uere, atque ſingulis diebus mane, & veſperi unciam unam hujus mixturæ aſſumere jubet, ſuperbibat æger ex præſcripto uncias ſex decocti calidi, ſingulisque bihoriis mane in lecto ad ſudorem componatur corpus ægri, tectum ſemper ſeruandum in perſpiratione, capite, collo, auribus bene munitis; aliter tuſſis, diarrhœæ, capitis immanes dolores ſuperueniunt; externe cancro applicentur epithema præſcriptum, pannis laneis excipiendum, quater de die egelide, & linimentum ordinatum inungendum, poſt tres menſes his tam externis, quam internis continuo adhibitis *Clar.* de SANCHEZ perſanatum vidit naſi cancrum, qui jam ad oſſa penetraverat, & ad jugalia usque ſeſe extenderat.

§. XLII.

Conſtat e §. XXX. in affecta parte cancroſa ſummum adeſſe virus, indolis alcalicæ, rodens, deuaſtans totam viciniam, ſerpens perpetuo, ſanas adjacentes partes inficiens, tandemque omnia deſtruens; innuunt hæc, cardinem totius curæ verſari circa remotionem partium, jamjam corruptarum, & defenſionem ſanarum, ne pariter inficiantur, ulcerisque denique conſolidationem. Sed hæc tria, ut obtineantur, in deplorabili ſtatu cancri ex omnibus viribus tentarunt medici, ſed ſumma veneni agilitas, miraque ſubtilitas, qua ſeſe inſinuabat ſanis partibus, hasque una corrumpebat, vix ac ne vix quidem admiſit effectum remediorum ſalutarem, ut potius præſertim in initio cancri, inprimis occulti adhucdum, a Viris exercitatiſſimis in praxi, hunc

hunc crudelem morbum magis augere, exaſperare, quam minuere conſueta cancri antidota obſervatum fuerit. Hac experientia priſca jam monita ætas abhorruit ab omni medicatione, magis ratum habens, relinquere ſibi plane ſcirrhoſum tumorem, ad cancrum jamjam vergentem (*x*). Quid ferrum, & ignis efficiat? prolixius propoſuit, & examinauit *Clar.* TRILLER (*y*), qui nonnullis triſtiſſimis exemplis motus, plane damnoſam declarauit exſtirpationem inueterati cancri, ferro factam chirurgico. Conſtat interim aliorum exemplis, inprimis exercitatiſſimi HILDANI, *Clar.* HEISTERI &c. tumorem cancroſum recentem feliciter extirpatum fuiſſe ferro; ratio etiam præcipue ſuadet exſciſſionem, qua ictu quaſi uno remouetur malum, & alias inextirpabilis riuus exhauritur, atque fons damni indomabilis obturatur. Sed locus atque regio, ſedesque morbi non ſemper hanc admittunt medelam, &, ſi concedunt hanc, euentus non ſemper reſpondet voto, ſi altius, atque profundius jam egerit radices malum. Ex his colligitur facile, ferrum & ignem non ſemper, ſed ſaltim ſub certa conditione a loco, regione, ſede atque ætate morbi deſumta præſtare opem, nonnunquam etiam plane excludi, ſi ad locum affectum

x) HIPPOCRATES *in Libro Aphoriſm. Sect. VI.* §. 38. „quibuscunque occulti cancri ſunt, eos non curare melius eſt, ſi enim curantur, citius moriuntur, ſi vero non curentur, multum tempus perdurant.

y) DAN. WILH. TRILLER *Diſſert. medica de nociua cancri inueterati extirpatione, nouis exemplis demonſtrata, Wittebergæ*, 1752.

affectum nullus datur aditus; in tali autem ſtatu a remediis, quæ applicationem admittunt, unica expectanda erit medela. In noſtro morbo talia inprimis utilia atque proficua eſſe, quæ omni vi putredini non ſolum, ſed etiam ſummæ acrimoniæ alcalicæ reſiſtunt, atque tam ſolidas, quam fluidas noſtri corporis partes ſic diſponunt, ne facile a materia morbifica, hic præcipue lethifera, inficiantur, & quæ inſuper ſingulari dote, & quaſi ſpecifica gaudent, qua immediate in partem morboſam agunt, ſatis ſuperque elucet, deinde apparet, in- & externa adhibenda eſſe remedia, ut ſic conjunctis viribus oppugnetur malum, & etiam injuriæ ab extus metuendæ arceantur ſolicite; quid enim, & quantum aër ad promouendam putrefactionem valeat, ſatis conſtat, hic ergo ſemper & diligenter auertendus eſt, defendendo topicis impoſitis mali fontem. Nimis prolixum foret, ſi enarrare vellem omnia, hunc in finem a Medicis adhibita pharmaca in- & externa. His ergo miſſis perſcrutabor ſolam methodum propoſitam: I^mo^ medicamentum e vini ſpiritu, atque mercurio ſublimato corroſiuo, corporibus ægrorum ingerendum ad unciam unam pro doſi, bis de die, mane & veſperi, primariam meretur attentionem, cum in hoc reſidere videatur vis illa, quæ ut ad arcendam putredinem, ita & ad dirigendum motum, & actionem ad locum affectum deſideratur. Mercurius ſublimatus corroſiuus albus genuinus, & vini ſpiritus conſtituunt hoc pharmacon, ab his ergo ingredientibus ſalutaris effectus præcipue deriuandus erit.

§. XLIII.

§. XLIII.

Spiritus vini, conſentiente experientia quotidiana, miram poſſidet efficaciam, cuſtodiendi omnes animalium partes ab omni putredine, animalia integra, inſecta, per dimidia ſecula, & ultra perfecte conſeruat, & ſic diſponit, ut nec aër, nec aliud quid effectum in hæc putredinoſum producere valeant, & ſi in parte quadam carnoſa aëri, vel calori expoſita jam quædam putredinis apparent ſigna, affuſo vini ſpiritu incipiens corruptio deletur, tale fruſtum carnis, quando vini ſpiritus diligenter, & ſemper nouo addito ſpiritu reſtituitur, ab omni vindicatur putrilagine. Animalium partes, inprimis fluidæ, & inter has lympha primario, ſi putrere incipiunt, ſoliditatem ſuam amittunt, fluidiora redduntur, confluunt in liquamen fœtidum; retardat affuſus vini ſpiritus confeſtim hoc liquamen, coagulando, adunandoque denuo inter ſe partes jamjam reſolutas, quas deinde tuetur ab omni ulteriori putredine. Differt hic effectus ratione adhibiti ſpiritus; ſumme rectificatus id præſtat ocyus, quam ſimplex, nondum concentratus, poſterior ergo jure meritoque ad uſus internos præferendus eſt, cum prior plus juſto hauſtus nimium coagularet lymphaticum laticem; plus ergo damni, quam emolumenti adferret, & in ſano, & morboſo ſtatu. Simplex e contra vini ſpiritus multo adhucdum phlegmate dilutus inſpiſſat leuiter humores hujus conditionis, & ſine notabili noxa; id certiſſimum eſt, & lex quaſi æterna: ubi vini ſpiritus, ibi nulla putredo, & in animalibus, & in vegetabili-

F bus

bus obſeruatur; caſte interim hæc applicemus ad viuum corpus, & cum ſalis grano admittamus in medendi methodo neceſſe eſt; facile enim quis poſſet regerere, cur tot, tantisque dotibus antiſepticis imprægnatus vini ſpiritus, cancroſo infuſus ulceri non illico ſiſteret diri mali progreſſum, omnesque auerteret mox horrendi morbi effectus putredinoſos. Reſpondeo: vini ſpiritum actu in diuerſis vulneribus, atque ulceribus arcere omnem putredinem, miramque præſtare conſolidationem læſis partibus; ſed ubi jamjam ſunt emortuæ, atque corruptæ partes, quæ adhucdum principium recondunt agiliſſimum, chemice intelligendum, ſanam inficiens viciniam, vixque compeſcibile, alcalicæ indolis, non tam cito ſpiritum vini ſubigere hoc, & ejus effectus ſufflaminare poſſe illico; tanta enim hic adeſt acrimonia, tantusque ſummæ putredinis gradus, ut etiam aliis aliâs valde comprobatis remediis vix obſecundent, nec niſi ſenſim ſenſimque continuatæ applicationi, ſi ſpes felicis euentus ſupereſt, ſaltim cedant. Interim ex analogia conſtat, ſi unquam ullum remedium cancroſæ corruptioni putredinoſæ poſſit reſiſtere, id certo certius præſtare vini ſpiritum, miræ hujus enim virtuti antiſepticæ debemus artificium balſamandi cadauera integra, quæ per annorum fere millia reponuntur incorrupta. Concedam interim, vini ſpiritum in viuo corpore vi vitæ, atque vaſorum agitatum alium effectum edere, ac in mortuis partibus: aſt ſemper manebit antiſepticus, & cum ipſa humana natura, vel vis illa vitæ ſic adornet ſemper ſuos motus, ut arceatur, & auertatur omne id, quod vitæ ac ſanitati poſſit eſſe de-

tri-

trimento, promouebit hac ipſa ratione ſpiritus vini efficaciam, ut declinetur putredo. Denique ſcimus, ea medicamenta, quæ ſomnolentiam atque temulentiam excitant, mirum profuiſſe in cancro; exemplum de Atropæ uſu efficaci jam ſuperius allatum hoc probat, & alia etiam. Quem autem fugit ſimilis ſpiritus vini vis, qui nimia quantitate ingurgitatus pari modo hanc exerit, ſi ergo in hoc ſingulari effectu ſopiente, impreſſo neruoſo ſyſtemati ſpecifici quid contra cancrum reſidet, quis non videt, id in vini ſpiritu non ſolum deprehendi, ſed inſuper adhucdum tutius atque ſecurius, quam in plantis illis ſumme narcoticis, quæ ad inſaniam usque agunt, neruosque mirum in modum afficiunt, atque debilitant, cum e contra temulentia illa a vini ſpiritu inducta magis ſuperficiaria fit, nec tam moleſtas poſt ſe trahat conſequentias. Semper autem intelligendus eſt modicus hujus ſpiritus vini uſus, abuſus enim perpetuo nocet in genere, & conſuetas potulentas aliâs res, & edules conuertit in venenum. Alcohol lumina vaſorum ruptorum mox ſic contrahit, ut hac inducta ſtrictura præcaueatur lethalis nonnunquam hæmorrhagia, neruos, quos tangit, immediate priuat quodammodo ſuo ſenſu. Concludamus ex his: quid, & quantum cancroſo ulceri infuſus valeat ad compeſcendos atque ſedandos dolores horrendos intolerabiles, atque ad auertendas hæmorrhagias, nec non contrahendo reſorbentia vaſa ad excludendum miaſma cancroſum; talis autem ſumme rectificatus ſpiritus ad uſum internum merito reiicitur, & loco ejus ſecundum ductum Clar. de SANCHEZ adhibetur phlegmate multo

adhucdum dilutus vini ſpiritus, hic enim omnem præſcindet metum nimiæ coagulationis, ebullitionis humorum, atque irritationis neruorum noxiæ, diffundet ſe per omnia vaſorum genera, placide conſtringendo vaſa nouum his addet robur, augebit horum functiones, promouebit ſe - & excretiones, purgabit ratione hac œconomiam totam animalem ab omni heterogeneo, accelerabit humorum progreſſiuum, & inteſtinum motum, inducet ſic talem corporis ſtatum, qui non facile putredinem admittit, & ea, quæ hanc producere poſſent, ad peripheriam pellet. z)

§. XLIV.

Hæc vis vini ſpiritus non ſolum experientia probatur, ſed facile etiam poteſt deduci ex partibus ejus conſtitutiuis; conſtant hæ oleo ſubtiliſſimo eſſentiali, ſummæ agilitatis & efficaciæ miræ, oleum interueniente acido finiſſimo, aſt perpauco cum aqua multa ſic exacte conjunctum eſt, ut unum conſtituant homogeneum liquidum, cujus vis tamen propria ab oleo pendet. Summa hæc partium, inprimis olei ſubtilitas, facit, ut corpori humano ingeſtus ſpiritus omnia vaſa

z) *Clar.* BOERHAAVE *Chem. Element. T. II. pag.* 174. de ſpiritu vini agens, inquit: „ in corpore humano viuente odore, ſapore, halitu ſuo ſpiritus animales, naturales, vitales, neruos, cerebrum „ mirifice excitat, grate afficit, mouet; unde animos, ſenſus, agilitatem auget, alitque; inde varios per gradus tandem temulentiam excitat, quam ocyſſime, ſed & quam celerrime euaneſcentem.

vaſa capillaria ſubire facile absque omni impedimento, & effectus ubilibet præſtare queat ſuos, diluit aqua, roborat oleum, & una cum ſubtili acido putredini reſiſtunt. Si deinde alio accedente nouo pharmaco figitur, atque determinatur actio hujus ſpiritus ad locum certum morboſum, & in præſenti caſu cancroſum, ibi præſtabit dictos effectus conſeruatorios, antiſepticos, & cum ulcus cancroſum foueat alcalinum principium, coagulando ejus agilitatem infringet. Exemplum analogicum hujus veritatis habemus clarum in offa Helmontiana, ubi ſpiritus vini rectificatus ſalis ammoniaci ſpiritui affuſus hunc illico coagulat. Simplex ſpiritus id etiam efficiet, aſt non tam cito, & in minori gradu, nec tam euidenter, præſtabit interim aliquid, & retardabit quodammodo ex allegata ratione progreſſum mali ad interiora verſus. Interim ab hoc ſpiritu non expectanda erit ſalus unice; disquiram igitur, quid alterum ingrediens unitum valeat, & qua ratione id agat, atque felicem promoueat euentum?

§. XLV.

Mercurius ſublimatus corroſiuus albus unciis quadraginta octo ſpiritus, ad quatuor ſaltim admixtus grana, ſecundum conſtituit ingrediens medicamenti. Objicient multi confeſtim: quid hoc ſibi velit, qualis ſit ſperanda medela a quantitate adeo parua mercurii ſublimati, qui in tanta copia vini ſpiritus ſolutus, atque diuiſus vix exiſtentiæ ſuæ relinquat ulla veſtigia? Sed his reſpondetur: mercurium in partes infinite paruas

eſſe diuiſibilem, & minimam adhucdum partem eſſe mercurium, qui ſemper retineat ſuas virtutes, & ſal denique mercurio unitum itidem ſummæ eſſe diuiſibilitatis; optima microſcopia in calcibus mercurii alcoholiſatis detexerunt globulos; intima ergo, & ad ſenſus externos apparens ſolutio plenaria hujus metalli nihil aliud eſt, quam diuiſio in minimos globulos, qui diuidenti exacte adhærent; fumi mercuriales, in quibus mercurius in forma inuiſibili exhalat, ſi lamina frigida excipiuntur, confluunt in viſibiles iterum globulos, ſphærulasque perfectas exhibent mercuriales; in minima ergo mole mercurii vis ſuperſtes eſt, quæ ſemper ſuum præſtat effectum. Chemia multa ſuppeditat adhucdum exempla, quibus confirmatur, metalla in infinitum eſſe diuiſibilia, ſic, ut diuiſione hac non obſtante retineant ſemper ſuam efficaciam. Unum auri granum in aqua regis ſolutum ſex ſpiritus vini libras metallico imbuit ſapore, & nonnullas aquæ menſuras flauo tingit colore. Cupri ſolutio in ſale volatili cærulea colorem hunc impertitur multis aquæ menſuris, in vegetabili regno flores ſuaueolentes totum conclaue ſuis replent exhalationibus, ſine ullo ponderis ſui ſenſibiliter amiſſo grano; hæ transpirationes plantarum in hypocauſto verſantis nares afficiunt mirum in modum, & neruos, immanesque capitis excitant ſæpe dolores. Ex his videmus: non quantitatis pondus ſemper producere tantos effectus, ſed partium agilitatem, miram ſubtilitatem & concentrationem. Quod autem de mercurio hactenus dixi, pari jure applicari poteſt ſalis acido; hoc enim ſimili modo

ex

ex partibus valde concentratis in mercurio ſublimato, & ſumme diuiſibilibus, ac penetrantibus conſtat; deſtillationes hujus acidi comprobant id perfecte; dum enim ſub forma vaporis alembicum transcendit, vix vaſis coërceri poteſt, optima luta incaſſum adhibentur, viam ſibi aperit per hæc, fugamque capit in auras, parua quantitas hujus vaporis improuide inſpirando hauſta unumquemque conuincet, quid, & quantum valeat minima pars acidi ſalis concentrati; his exemplis & experimentis de utroque ingrediente mercurii ſublimati, extra omnem dubitationis aleam poſitis, mercurii ſublimati effectum in cancro compoſitum examinabo.

§. XLVI.

Mercurius vim ſuam, atque efficaciam in glanduloſum exerit ſyſtema, probant id externæ inunctionis efficacia, quin & admiſſi ad oris interiora cinnabaris accenſæ vapores, & deglutitio mercurii cum ſalibus remixti, crudus enim ægre id præſtat, etiam interne ſumtus; ſed requiruntur ſalia, illi admixta, & inprimis ſalis marini acidum, ut citius hunc effectum exhibeat; ptyalismum tunc excitat ſummum, ſi ejus præparata dulcia, ſaltim ad grana aliquot, bis de die, propinantur per tempus aliquod; additione enim ſalium diuiduntur mercuriales globuli in minores, ut citius atque promtius orificia vaſorum reſorbentium in tubo inteſtinali affatim ſparſorum ſubire queant, cum e contra crudus mercurius ob ſummam ſuam grauitatem

tem interiora verſus magis premat, & denique cum aluinis fæcibus egeratur; neque putem, theoriæ huic diuidenti cinnabaris exemplum obloqui, cum ſciamus, eam e ſolo ſulphure conflatam & mercurio, larga etiam doſi datam, in ſubſtantia rariſſime tamen, vel nunquam mouere ſaliuam, prout eſt in illo ſuo ſtatu concreto, nullo mutata igne, quo in vapores reſoluta, plenoque hauſta ore, mox ſaliuam copioſam prouocat, deſtructa ſcilicet cinnabari, & minutiſſimas in ſphærulas diuiſo ejus mercurio. Etenim, ſi proportionem inſignem hydrargyri cogites in cinnabari ad ſulphur, recte procul dubio ſuſpicaberis, nec forſan ſulphuris acidum adeo profunde diuiſiſſe mercurium, ut eſt diuiſus in præparatis cum acido ſalis marini, nec adeo prorſus innocentem eſſe ſulphuris in cinnabari cum mercurio unionem, quin aliquid inde patiatur; ſuisque viribus impediatur ſialogogis mercurius. Fundit tunc interne datus, atque liquat lymphaticum laticem, & tunc ex omni corporis regione ad ſaliuales glandulas ducit, & per has e corpore educit. In ſubjectis ſanis atque robuſtis, quibus inſunt bonæ indolis ſucci, tardius efficaciam exerit ſuam, ubi e contra cacochymicæ, atque ſcorbuticæ conditiones fluidorum prædominantur, ad dimidium ſaltim porrectus granum mercurius dulcis cito citius agit; in genere, ubi nimis rigida, vel ſpasmo conſtricta ſunt vaſa, ut nimium reſiſtant preſſioni globulorum mercurialium, qui ſuo pondere inprimis agunt, & quando vim vaſorum reſiſtentem ſuperare non valent, horumque ordines ſubtiliſſimos ſubire non poſſunt, ſuam efficaciam

efficaciam ſaliuantem nunquam exhibebit mercurius; ſi e contra laxa præſto ſunt vaſa, uti hæc ſcorbuticis, & cachecticis ſunt communia, & propria, mercurius ſe ubique inſinuando mox deſideratum producet ptyaliſmum. Omnis enim effectus, quem mercurius in humano corpore edit, fluit ab ejus grauitate, diuiſibilitate ſumma, & motu ab hac pendente celerrimo; receptus enim vaſis reſorbentibus, a vi vaſorum projectus, & pondere proprio protruſus, atque acceleratus ubique ſeſe inſinuat, & vaſa capillaria ob ſummam diuiſibilitatem permeat, maxima velocitate, atterit ſuo pondere, vel diuidit inſtar cunei ſanguineos globulos, ſoluit nexum eorum, & fluidiora reddit omnia, promouet ex hac lege omnis generis ſecretiones, lymphamque fundit, & ſic omnes impuritates, præcipue autem eas, quæ in ſyſtemate glanduloſo, atque lymphaticorum vaſorum compage ſtabulantur, efficaciter tollit. In Syphilitico malo contagioſum virus educit, & glandularum indurationes remouet; dum ſuum edit effectum ſaliuantem, excitat in iſthmo faucium, collo, ore, atque in confiniis tumores, ob nimiam diſtenſionem vaſculorum a perpetuo largiori affluxu materiæ inductam, e quibus tandem, luminibus ſemper magis magisque ampliatis, atque relaxatis viſcidus, tenaxque conſtanter effluit liquor, & dum a potiori latex hic lymphaticus quandam in ſe recondit acrimoniam, eroſiones atque inflammationes, & omnia, quæ has comitantur, inducit ſymptomata, dolores adjacentium partium, capitis inquietudines, ſitim, inſomnes noctes, febrem, & quæ ſunt rel. Ab hoc

effectu mercurii in humanum corpus apparet euidenter, quod ille in ſtatu cancri perfecto atque completo tantum poſſit nocere, quantum valet in initio hujus morbi, ſi nempe ad ptyalismum usque continuetur. Scimus exaſperari cancrum nimis motum; id autem actu fit, ſi ſaliuatione lenire hunc volumus, mercurius fundet magis id, quod quietum hæret in ſcirrhoſo tumore, & ſic eo ipſo promouebit degenerationem blandæ adhucdum materiæ in putridum ſtatum; practici ex hac ratione jure meritoque repudiant uſum mercurii in cancro tam diu protractum, ut cieat ſaliuationem. Aliter ſe res habet, ſi in principio tumoris ſcirrhoſi, nondum plane confirmati, nec adhucdum in lapideam duritiem indurati in uſum trahitur, vel externe, vel interne ad ſaliuationem usque; tunc enim multa habemus exempla, quibus edocemur, feliciter talem tumorem nondum inueteratum extirpatum fuiſſe. *a)*

§. XLVII.

a) Clar. VAN SWIETEN *Commentaria in* BOERHAAVII *Aphorismos de cognoſcendis atque curandis morbis, T. I. pag.* 865. „ & in ſcirrhis
„ reſoluendis ſæpe argenti viui uſus profuit tam internus, quam
„ externus, ſed tantum in ſcirrho benigno incipiente, ubi enim
„ in lapideam duritiem conuerſus eſt, & malignus fieri incipit,
„ nullum omnino a fortiſſimis etiam mercurialibus præparatis,
„ neque ab ipſa ſaliuatione argento viuo excitata leuamen expe-
„ ctari poteſt; quin potius exacerbantur omnia, & aucto humo-
„ rum motu per hoc remedium ſcirrhus citius in cancrum mu-
„ tatur.

§. XLVII.

Quæ hactenus dixi, ſaltim de uſu mercurii ad ptyaliſmum usque intelligenda eſſe, unusquisque videbit. Aliter autem ſe habet mercurius ſublimatus corroſiuus albus, qui per ſe datus ſummum exiſtit venenum, & hac ratione alium etiam in corpore humano edit effectum, ſemper tamen ob mercurium in glanduloſum ſyſtema directum, aſt vehementiorem, & magis rodentem, quam reliqua mercurialia præparata; ruber ſic dictus præcipitatus, turpethum minerale, arcanum corallinum, nimia copia ſi aſſumuntur, deleteriam ſuam efficaciam certo certius exhibent, interim, ſi ad aliquot grana prouide ingeruntur, reiteratis etiam vicibus non ſolum non nocent, ſed & mira efficacia rebellibus aliâs medentur morbis. In ipſa peſte Vigo virtutem rubri præcipitati deprædicauit. *b*) Effectus, quem præter ſaliuationem edunt mercurialia præparata, pendet a ſalibus adhærentibus; quo ſubtiliora hæc ſunt, eo fortior erit vis, unde ſublimatus mercurius corroſiuus, qui ſalis acidum concentratiſſimum, & ſubtiliſſimum junctum habet, præ reliquis mercurialibus præparatis perniciem inducit ſumam, ſi per ſe datur. E conſilio veterum chemicorum optima methodus, mercurialia præparata corrigendi, atque tutiora reddendi conſiſtit in illa encheireſi, qua bis, vel ter vini ſpiritum

b) vid. IOH. DE VIGO Wund-Artzney oder kleine Practica 5tes Buch, *pag.* 176.

ſpiritum ſuper his præparatis deflagrant, hoc enim acidum adhærens mitigatur; conſtat enim ex chemicis, fortiſſimos ſpiritus minerales, concentratiſſimos, ſuis ſaltim exhalationibus ſuffocantes, addito vini ſpiritu, ſic infringi atque caſtrari, ut poſtea tutiſſima, atque præſtantiſſima exhibeant interna pharmaca. Venenum ſublimatum mercuriale album e ſalis acido concentratiſſimo, quod præcipue pernicialem cauſſatur effectum, & mercurialibus globulis ſubtiliſſimis conſtans, pari ratione per ſolutionem in vini ſpiritu mitigatur, oleoſa pars ſpiritus obuoluit ſpicula ſalina, & impedit, ut non tam rodere, quam potius blande, placideque roborando vaſa agere queat; cum autem, uti ſæpius jam monui, omnia ſint ſubtiliſſima, ſic etiam ultima & minima vaſorum genera peruagantur, atque ſuam efficaciam quaquauerſum extendunt. Mercurius dirigit motum ad glandulas, & lymphatica vaſa, & cum cancer his inhæreat a potiori, attingit hunc etiam, ſoluit ſtagnans, ad putredinem inclinans, reſerat obſtructa, fundit viſcidum in vicinia ob motus defectum, impertitur omnibus liberum circulum. Salis acidum, quod ſemper ſocium habet mercurius, immutat acrimoniam ſpecificam alcalinam, cancroſi ulceris ſobolem, & effectum, & impedit ejus progreſſum in ſana loca proxima, mutat ejus indolem rodentem cauſticam in materiam blandam; fortiſſimum enim acidum cum ſale ſumme cauſtico alcalino mixtum migrat in tertium quoddam cum hoc, & ambo ex nocentiſſimis fiunt mitiſſima, & ad internum uſum aptiſſima. Habemus plura exempla, miræ efficaciæ ſalis

ſpiritus diluti contra cancrum; *c*) ex eadem ratione putredini ex natura omnium ſalium acidorum fortiter reſiſtit, & inſuper vim vitæ, ſtringendo ſolida, auget; a ſalis enim ſpiritu hoc acidum ſiccum non aliter abludit, quam quod ſecum vehat, & intermixtos habeat mercuriales globulos, puriſſimum eſt, ut ſæpe ſæpius repetii, & facili negotio in fluida forma ab omni heterogeneo liberum ſiſti poteſt. Si butyrum antimonii, quod in confectione cinnabaris ex antimonio & mercurio ſublimato primum prodit, aquæ infunditur, pulvis albus præcipitatur, aqua ſupernatans decantata, eſt acidula parum, & ſi deſtillationi ſubjicitur, inſipida transcendit alembicum, igne leni centum tantum graduum, aucto igne aſcendit phlegma acidulum, remoto igne, id quod remanſit in vitro, jam magis eſt acidum, & ſi denuo ex retorta deſtillatur, exhibet limpidiſſimum, acidiſſimum, pinguem, fumantem parum, ſalis culinaris ſpiritum; fluit ex his: acidum ſiccum effectum parum differentem ab illo ſpiritus ſalis edere; poſſet quis objicere: in ipſo ſale culinari latere hoc acidum, interim ſal culinare tuto atque ſecure introſumi, ergo hoc acidum non ſeparatum, nec ſibi ipſi relictum, ſed aliis

c) *Exc.* VAN SWIETEN *Commentaria in* BOERHAAVII *Aphoriſmos de cognoſcendis & curandis morbis*, *T. I. pag.* 901. „ Spiritus ſalis marini, cum adeo efficaciter omni putredini reſiſtat, ſummi pariter uſus erit, modo tanta copia aquæ diluatur, ut oculo inſtillatum hoc liquidum vix dolorem faciat, cancrum exulceratum mammæ in paupercula muliere, cæteroquin ſaniſſima per quindecim menſes potui hujus remedii uſu ſic ſuſtinere, ut vix in deterius vergeret, rel.

aliis immixtum nullum ſpecificum effectum præſtare. Sed reſpondetur: aliter ſe habere tales acidos ſpiritus, ubi cum ſalibus miſcentur, aliter ſi metallis ſociantur; in priori caſu plane obtunduntur, in poſteriori autem eorum vis rodens manet, quam blandiſſimis etiam metallis communicant, & his uniti ſummum corroſiuum edunt effectum, reuera parum diſtinctum ab illo, quem efficiunt per ſe dati. Acidum ergo ſalis forma ſicca mercurio junctum, & vini ſpiritu mitigatum non multum differt a ſalis ſpiritu, vini ſpiritu dulcificato, quis autem neſcit, hoc ſpiritu miros in arcenda putredine produci effectus. *d*) Tandem vini ſpiritus temperat, mitigat, & determinat effectum utriusque, impedit ex parte blande coagulando, ne nimium fundat mercurius humores, & auertatur ipſa ſaliuatio, ex parte autem noxium, atque roſiuum, uti jam monui, acidum ſalis oleoſo ſuo principio obtundit, & ejus effectum lenit. Sic unum alterum corrigit, & mutuum limitat effectum, atque unitis ſic viribus in ægri ſalutem agunt, diluendo, deobſtruendo, roborando, expellendo, putredini reſiſtendo, & ſic non ſolum ad cancroſum ulcus cum humoribus delata id corrigunt, purificant, acrimoniam inuertunt, immutant & abſtergunt, ſed inſuper

d) *Clar.* BOERHAAVE *Elementa chem. T. II. pag.* 357. de uſu ſalis ſpiritus: „ hic ſpiritus habet proprietates acido communes, & ſingu„ lares; ſingularis eſt ſtomacho grata, appetitum ciens, mucoſa „ attenuans, digeſtionem promouens, putredini aduerſa, bili cor„ rigendæ, ubi acri copia putrido peccat, apta. Gangrænæ gingi„ uarum, oris, linguæ, extirpandæ pulchre prodeſt: ſed verbo „ dixerim, omnes ſuperat laudes liquidum hoc ſalis marini acidum.

ſuper ulteriorem progreſſum hujus diri mali cohibent, a vi vitæ ſuffulta morboſum tollunt, corruptum ſeparant, nouam ſemimortuis & ſemianimis infundunt vitam, reſtituunt ſanitatem, quod non fieret, ſi ſingula ſigillatim atque ſeorſim darentur, compoſitio ergo neceſſaria fuit, e qua demum emergit pharmacon tutum atque efficax. Specificam vim compoſiti hujus remedii in glanduloſum ſyſtema comprobare videntur etiam tuſſes & diarrhœæ, ex negligentia atque incuria in regimine obortæ; ſi enim non perfecte ſemper tectus jacet æger, & perſpiratio ſufflaminatur, illico hæc ſentiuntur ſymptomata; humores nempe ab improuido refrigerio, dum totum corpus ſudore a pharmaco dato madet, e corporis ſuperficie conſtrictis a frigore vaſorum exhalantium oſtiis, retropelluntur, & cum mercurius inſimul agat, diriguntur naturæ motus non ſolum, ut ad alia emunctoria, ſic inprimis ad illas glandulas, quarum emiſſaria in cauum quoddam corporis hiant; cum autem in larynge, pharynge, aſpera arteria, bronchiis, pulmonibus, atque ſubjacente œſophago ingens glandularum adſit numerus, hæ facile a juſto copioſiori affluxu extenduntur, irritantur neruei ramuli a pulmonali plexu, & recurrente neruo oriundi, excitatur tunc facile tuſſis, & ob inſignem affluxus ad caput impetum, ſub quo tamen nulla motis humoribus porta patet, ſed quæ pateret naturaliter, peruerſo regimine clauditur, vaſorum infarctus tenſiuos creant capitis dolores. Quem denique fugiunt Peyerianæ, & Brunnerianæ glandulæ, in toto inteſtinali tubo affatim ſparſæ, nec non ſumma

vaſorum

vaſorum exhalantium copia, quorum eructante rore interna ſuperficies hujus canalis perpetuo madet? quis neſcit, a largiori ſecretione, tam in glandulis, quam in vaſis exhalantibus inteſtinorum, & ſic a nimia excretione, ac infuſione materiæ in hoc cauum obortam fuiſſe diarrhœam? quid mirum, talem etiam naſci, ſi in propoſita medendi methodo ex regiminis errore ad has internas partes a peripheria copioſius ducuntur eo excernenda fluida? In ipſa ſaliuatione, ſi non rite procedit, reliquæ ſecretiones ſunt largiores, ſi autem perfecte hæc ſuccedat, imminuuntur reliquæ euacuationes. *e)* Intelligimus ex his facile, quomodo perſpiratione a dato medicamento inducta, aſt imprudenter ſuppreſſa, & tuſſis, & capitis dolor, & diarrhœa poſſint induci?

§. XLVIII.

Poſt conſideratum agendi modum laudati medicamenti a priori, ſupereſt, ut paucis adhucdum videam, quid, & quantum proſit potus calidus ſuperbibendus? Practici in omni humorum impuritate, inprimis in lymphæ vitiis decoctis talibus calidis ſummam attribuerunt

e) ASTRVC *de morbis Venereis, L. II. cap. 8. pag.* 149. „ aliquando „ tamen, ſed raro nullam, vel perexiguam ſaliuationem cieri, „ & oris interiora nullo modo, vel parum affici, quamuis cætero„ roquin mercurius & debita doſi, & modo debito, adhibeatur, „ ſed tunc plerumque paulo largiores eſſe, vel ceteras omnes ex„ cretiones, vel ſaltim unam alteramue, quæ idcirco ſunt velut „ vicariæ deficientis ſaliuationis.

buerunt laudem; ſelegerunt inter alia radices *ſaſſaparillæ*, & lignum *ſaſſafras*, quibus ſingularem ineſſe credebant virtutem, ad corrigendos vitioſos lymphaticos liquores; perplures hic allegare poſſem Autores, qui veritatem dicti probarent, aſt ſtudio his ſuperſedeo; ſufficit, me dixiſſe, potum talem calidum diluere, temperare, expellere, corrigere, ſe - & excretiones promouere, & ſic reliquis medicamentis offerendis, & oblatis ad melius agendum ſternere viam; talia enim decocta ſubeunt minima vaſa capillaria, &, cum ſecum vehant extractas, & ſolutas e materiis adhibitis vegetabilibus ſalino - oleoſas ſaponaceæ indolis, ſubtiliores partes, his armis inſtructa eo melius & fortius agunt; ex hac ratione differt etiam effectus ratione qualitatis, & quantitatis ſubjecti decoquendi; alia enim majorem, alia minorem poſſident hujus, vel illius partis, vel oleoſæ, vel ſalinæ, vel mucilaginoſæ copiam, in aliis mixtio partium a natura ſic ordinata eſt, ut menſtruo ſpirituoſo meliorem concedant introitum, quam aquoſo, & vice verſa. In præſenti decocto *ſaſſaparillæ*, & *altheæ* radice, nec non *ſaſſafras* ligno utimur; mixtio phyſica radicis *ſaſſaparillæ* teſte chemica analyſi conſtat e multis partibus terreſtribus, non ſolubilibus, e mucilaginoſis paucioribus, reſpectu terreſtrium, ſolubilibus, & perpaucis reſinoſis; quando unciæ duæ hujus radicis in aqua excoquuntur, euaporatione inſpiſſata, antea autem colata, dat ſex drachmas extracti aquoſi, e reſiduo poſt decoctionem cum vini ſpiritu extrahitur ſaltim dimidius ſcrupulus reſinoſi extracti; id autem, quod adhucdum remanet, pendet nouem drach-

 mas,

mas, & ſcrupulos duos: ſi loco aquæ primo vini ſpiritus raſuræ hujus radicis affunditur, ſoluit ob intimum nexum reſinoſarum partium cum gummoſis notabilem harum copiam, ſed hac methodo poſtrema remanent drachmæ decem reſidui inertis, quando poſt extractionem cum vini ſpiritu ope aquæ mucilaginoſum extractum eductum fuit, claro indicio, partes terreſtres inutiles prædominari, agiles autem in mucilaginoſo, & reſinoſo principio hoſpitari. *Althea* radix e principiis, vel partibus conſtitutiuis mere mucilaginoſis conſtat, ſic, ut coctione in aqua purum putum exhibeat gelatinoſum, & mucilaginoſum ſuccum; lignum *ſaſſafras* denique ultimum decocti ingrediens communicat aquæ, ſi ejus uncia una cum hac coquitur, duas drachmas extracti gummoſi. Intelligimus ex his, quibus proprie noſtrum decoctum ſcateat partibus, & quales poſſideat medicatas vires? præter aquam, quæ optimum eſt diluens remedium, mucilaginoſæ partes leniunt, lubricant, dolores ſedant, gummoſæ, reſinoſæ particulæ, quæ principio ſalino ſubtili intermedio exacte cohærent, & ſaponem quendam conſtituunt, roborant, ſtimulum addunt, abſtergunt; in methodo propoſita decoctum ergo hoc mirum prodeſt, & juuat actionem ſalutarem reliquorum remediorum.

§. XLIX.

Ultimo adhucdum remedia externa conſideranda veniunt. Sunt illa *fotus* & *linimentum*, quæ partim ad purgandum, & conſolidandum cancroſum ulcus, partim

tim ad arcendum aëris ſemper hic noxii afflatum imponuntur. Experientia docuit quidem, topica talia ad domandum rebelle virus cancroſum non ſuffeciſſe, ſi ſola per aliquot etiam tempus applicata fuerunt, quin potius magis augeri ferocitatem ulceris, ſi inprimis acria quædam ad tales compoſitiones adhibentur; quando autem huic malo pertinaci etiam interna, & quidem efficacia, atque ſpecifica opponuntur pharmaca, quæ in fontem mali agunt, & notabilem in eo producunt immutationem, atque inuerſionem agiliſſimæ putridæ maſſæ, tunc etiam topica immediate applicata, atque internis remediis adjuta certiorem, atque feliciorem ſpondent euentum; conjunctis tunc viribus reſiſtunt morbo, & ejus efficaciam infringunt. Inter hæc topica primariam attentionem merentur illa, quæ alcalini principii cauſticam rodendi facultatem tollunt, carnem putrem ſeparant, & quæ impediunt, quo minus ulcus nimium ſerpat. *Acetum*, blandiſſimum vegetabile acidum, mirum conducit: ex hac etiam ratione optimi Practici ſemper ſuis remediis cancro externe imponendis immiſcuerunt acetum, *f)* non tam vehementer agit hoc acidum vegetabile, quam minerale, ut etiam tuto intro ſumi poſſit, & ſufficit tamen ad inuertendum, & immutandum alcali, teſte tartari arcano; nititur virtute hac egregia antiſeptica aceti methodus

f) PLATNER *Inſtitut. Chir. rationalis pag.* 164. Tr. de cancro & ſcirrho: „ idonea eſt compoſitio, quæ habet acetum, quod argen-
„ ti ſpumam excepit, & oleum roſarum, quale vulgo linimentum
„ nutritum appellant.

dus conficiendi ex herbis ſic dictis vulnerariis cum aceto officinales aquas vulnerarias, quorum uſum internum, & externum in omnis generis vulneribus, ulceribus cacoëthicis, gangrænoſis, & ad ipſum declinandum ſphacelum mirum attollunt; in ipſa peſte acetum virus contagioſum agiliſſimum eneruat, putredini ergo ſemper, & efficaciter reſiſtet etiam in cancroſo ulcere. Vaſa enim ſtringit, hæmorrhagias impedit, alcaleſcentem tabum obtundit, & ſic ex ſua parte opem atque auxilium fert eximium, reliquis & internis & externis adhibitis remediis. *Plumbacea* tandem virtutem ſuam exſiccantem comprobauerunt diu, imbibunt ſaniem, atque ichorem corruptum, exſiccant ulcus, nouæ bonæ carnis incrementum augent, ſemper ergo inter primaria epulotica habita, & in omnibus ulceribus malignis tanquam optima mundificantia applicata fuerunt. Cancro exulcerato impoſuerunt, tanquam ſpecifica, & laminam ex plumbo confectam in cancro nondum rupto, hac ſemper tecto, deprædicarunt, ut optimum defendens ab aëris afflatu damnoſo. Semperuiui majoris ſucco vim refrigerantem, & adſtringentem tribuunt Medici; non ſine ratione ergo hic etiam ſuccus noſtrum ingreditur unguentum, conſtringendo placide dilatata, & ex parte rupta, atque eroſa oſcula, nouum is etiam creabit tonum, ad promouendam ſanationem neceſſarium, & refrigerando moleſtum atque doloroſum inflammationis ſenſum leuabit, qualem etiam effectum temperantem *roſarum* atque *ſambuci* aqua præſtant. *Sal ammoniacum*, & *vitriolum de cypro* ad auferendam luxuriantem, & mortuam jam carnem addita

addita eſſe per ſe patet; cum autem omnia acria tam infenſa ſint aliâs cancro, putaremus, hæc non optimo conſilio adjecta eſſe, ſed ſcimus generaliter, omnia externa parum leuaminis adferre, niſi etiam per interna efficacia occurratur malo remedia; nocerent forſan, ſi non aliis jam morbi vehementia eſſet infracta: hoc autem facto absque omni damno, & noxa tollunt carnem mortuam, conjunctis enim & congregatis viribus agunt omnia, & niſi hæc combinatio facta fuiſſet, fruſtra expectaremus bonum euentum; pro topicis in præſenti noſtro caſu optima ergo ſelecta fuiſſe, quæ auxiliantibus reliquis internis felicem ſpondent effectum, ex dictis patet.

§. L.

Pertractaſſem atque expoſuiſſem nunc omnia, quæ ad enodandam & probandam a priori methodum ſpecialiorem, & ſingularem medendi cancro neceſſaria fuerunt? Feci id pro modulo virium mearum; ultra poſſe nemo obligatur, nec obligari poteſt; experientia ordine præcedit in medicina, ratio ſequitur; priorem non ſolum a Clar. de SANCHEZ habemus plenam in communicata methodo, qua feliciter cancrum jam profunde ſerpentem, & quaquauerſum ſe extendentem exacte curatum vidimus; ſed etiam præter illum Exc. VAN SWIETEN tanquam infallibile remedium contra atrocem, rebellem, atque dirum inimicum noſtræ ſanitatis & vitæ, quem cancer, ſi adeſt, perpetuo agit, commendauit mercurii ſublimati uſum: dimidium hujus granum

in

in frumenti ſpiritus uncia una ſolutum mane & veſperi ad duo cochlearia ſumtum, non ſolum luem veneream, ſed ipſum cancrum profligaſſe teſtatur. *g)* Ratio denique conſentit, & a priori ſummam habemus probabilitatem, quod hactenus perpenſa remedia egregium talem effectum ſalutarem ex ſua indole, atque natura edere poſſint. Quid dubitemus? alacres occaſione oblata imitemur & methodum hanc, ut experientiam tantorum virorum fide digniſſimorum noſtra ipſa comprobemus. Sed omni cura, omni attentione, omni prudentia, atque exacta conſideratione circumſtantiarum omnium eadem tentemus, quam maxime neceſſe eſt. Vela nunc contraho, & colophonem dum addo pertractationi, utor dicto Quintiliani: *Si quid deſit operi, id ſupplet ætas, &, ſi quæ ſunt dicta juueniliter, pro indole accipiuntur!*

T A N T V M.

g) vid. IOS. BENEVENVTO *Medici Lucenſis Diſſertatio hiſtorica epiſtolaris ad Clar.* IAC. BARTH. BECCARIVM, *qua epidemicæ febres in Lucenſis dominii quibusdam pagis deſcribuntur graſſantes, nec non mercurii atque corticis Peruuiani uſus in earum uſu rationis examini ſubjiciuntur, Lucc.* 1754. *in* 4.